

Ezen lapok minden héten négyyszer, u. m. kedden, csütörtök, pént. és vasár. jelennek meg. Előfizetési ár fél-évre Pozsonban helyben 5 ft., Postán borítékban hetenként kétszer küldve 6 ft. 24 kr., negyszer küldve pedig 7 ft. 12 kr. p. p. A hirdetések minden négyyszer hasábozott apróbetűs soraért vagy ennek helyoért 5 p. kr. a kettős ha-

Kedden

709.

December 7. 1847.

azú sorért pedig 10 p. kr. fizetettik. Előfizetési ár Pozsonban a kiadóhivatalban, főpinczén Wigand C. könyvkereskedésben és Pesten hatvani utcán Horváth-házban 583-ik sz. a földszint, és minden k. postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomba és külföldre menendő példányok csak a bécsi császári postahivatalnál rendeltethetnek meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

TARTALOM: Magyarország és Erdély. Magyar tudós társaság nagygyűlése. — XVIII. kerületi ülés dec. 6-án (tárgy: urbéri örökösök.) Vitakozások folytatása a felterjesztendő választéllat felett a főrk dec. 4-eki országos ülésében. — VIII. országos ülés a mtgos főrendeknél dec. 6-án (tárgy: választéllat.) Torvényjavaslat a k. kir. előadások IVd. pontjához. (Torvényezik: a szabad kir. városok.) — Pozsonyi hírfűzér. Külföld Franciaország. Spanyolország. Olaszország. Schweicz. Poroszország. Hivatalos és magán-hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG. Az academiának idej (XVIII-dik) nagygyűlése a mglu elnökségnek mult hó 27-én költ rendeltől december 19-én fog megnyitani, s így a megjelenés napja dec. 18-ka. Mi is az academia minden rendbeli tagjainak ezenm tudtul adatik. December 3-án 1847. Toldy Ferencz titoknok.

(A) JELEK. I. A dicső hajdanokban, ha az emberek a történetek kimenetelét akarták megtudni, azon hivatalos jóskokhoz folyamodtak, kik a madarak repüléséből s a nekik ajándékozott állatok belsejéből szokták volt venni azon jeleket, mikből az emberi dolgok jövőjét megjósolták. Ma már nem folyamodunk a barmokhoz, hogy az emberek gyarlóságainak kulesát megtaláljuk — ámbár e combinatíótló a véletlennek némi elmésségét megtagadni nem lehet —; ma már azt hisszük, hogy a holnapi történetek fonalát kezünkbe adja a mai nap; hivatalos jósaink sineseink többé, mindenki azzá lehet, ki benne megelégedését találja s mégis — azt lehet kérdeni: vajjon fényesebbek-e a jelenkor történetei a hajdanánál? De ez a kérdés most nem nyugtalanít minket, hanem, mint ezen nyilvánossági új kor önkényes augurai, azt akarjuk kibeszélni: minő jeleket vettünk észre közelebbi időben, melyekből ezen országgyűlés által most nyíló nevezetes korszak kifejlődésének menete iránt, némi valószínűség-gel, utmutatást merithetnénk?

Első jel. Mindenki tudja, minő roppant erőlködés-kebe kerültek a követválasztások. Az egyik fél azt hitte: ha most mindent el nem követ, megmenteni a haza alkotmányos szabadságát, egy elnyomással fenyegető absolutistikus irányu kormány ellenében, úgy örökre el van a vesze; a másik pedig: ha most nem sikerül a kormány becsületes törekvéseinek alkotmányos erőt szerezni a kivitelre s egyszersmind elég magas gátot emelni az ellenzéki szenvedélyek lehető túlaradásainak ellenébe, úgy az alkotmányos és békes reformok ideje Magyarországon elmult! Tüzes volt tehát az országgyűlés előharcza, és ebből mindenki iszonyu csatákat jövendölt Pozsoyban. Eszébe pedig csak keveseknek jutott, hogy nagy erőlködésnek legtermészetesebben bágyadság lehet követke-zése. Ehez járult egy má s i k j e l i s, hogy t. i. Kossuth L. Pestben, gróf Széchenyi Mosonyban követté választat-tak! Az ismeretes előzmények után, minő következesekre számolt a világ? nem szükség magyaráznunk. De baljós-latu volt még egy

Harmadik jel is: A kormány t. i. követvén minden civilizált nemzetek példáját, eltörölte azon régi könyv-nyomatás előtti időkhez illő szokást, miszerint az országgyűlési munkálatok sokszoros példányokban visszaadá-sára iródezők használtak. — Kihirdette, hogy ezután nem lesz dictatura s az eddigi hibás irományok helyett, nyomtatványokat fognak az országgyűlési tagok olvas-hatni... Sötét gyanakodás az ellenzéki táborban. — A kormány távol akarja tartani az országgyűléstől az ifjusá-gát, meggátolni, elnyomni a nyilvánosságot, eltiporni a szabadságot... Ellenszer: még nagyobb számmal eső-díteni Pozsonyba az ifjuságot. — És valóban igyekezett is mindkét párt, kivált az ellenzék, annyit hozni magával a f i a t a l ó r i á s b ó l, mennyit csak bírt; az egyik meg-lehet azért, hogy megvédje a képzeletében véstől fenye-gettet nyilvánosságot, a másik — meglehet, — hogy a f i a t a l ó r i á s ismeretes zsarnokságát, a mennyiben lehet, el-lensulyozza. — És illy előjelek után beállott az országgyűlés.

De a jelek, sokaknak nagy meglepetésére, igen esá-lárdak voltak.

Mi volt az ugynevezett absolutistikus kormány legelső nyilatkozása az alkotmányos Magyarországi irányában? Az ellenzéki előítélet szerint, melyet az magával hozott Pozsonyba s a választéllati viták alatt theoremai bizonyosságra próbált emelni, hogy t. i., a kormány absolutismust akar gyakorolni hazánkban, — valami kis statusesínyt, valami alkotmányos sarkalatos jogunkból való kiforgatásunkat kellett volna várnunk. És mit értünk meg? Azt, hogy nemzetiségünk, mely csak nem rég lakik vala kunyhóinkban, felséges királyunk személyében trónra lépe és a felség attributumaival fölékesítve, oly fényt áraszt Magyarországra, mely annak jövendő állati pharuskint fog ezután világolni. Ez volt az első statusesíny, az első sarkalatos jogki-forgatás. — Egy pillanatra le volt fégyverezve az előíté-let, lecsillapítva minden szenvedély s örömben uszott minden kedély.

Jött a második kormánynyilatkozat, a klnes kir. elő-

dások... Uj öröm. — A nemzet választottjának megerősítése... Megint öröm.

Hja! de nem olly vitéz az előítélet, ki, ha százszor földre terítik is, százszor ne keljen fel és ne hadonázzon újra — ha egyebe nem maradt, még fakarddal is. — Azok a főjök, így védelmezte magát, miket a nemzet az országgyűlés kezdetén tapasztalt, egyenesen a királynak, és senkinek másnak nem köszönhetők. Mert a király szólott magyarul, ő flge erősítette meg hivatalában fenséges ná-dorunkat, a k. kir. előadások is ő felségeé. És ez mind igaz. Hanem az is igaz — s ezzel a királyi felségiránti hódol-tunkat törpíteni épen nem hisszük — hogy a király országlási eszelekvényeiben kormányának tanácsát soha sem szokta mellőzni. Mi az angol maximával tartunk: the king do no wrong *, de egyszersmind úgy tartjuk, hogy a mi jót tesz, azt tanácsosával egyetértve teszi.

Bekövetkeztek a kerületi előleges tanácskozások a ná-doremlék, országgyűlési újság és hírlapok, katonacélemezés, városok ügye és a követ-igazolás felett. Semmi há-ború! kivéve néhány városi szélmalom-harazát; halvaszületett határozat a majd mindenki s az ellenzéki főnökök által is lehetlennek és szükségetlennek váltott országgyűlési újság, csaknem egyértelmű megegyezés a többiek iránt és választmányiküldés némelyek — mint a követek megbízó leveleink megtekintése véget! — Gr. Széchenyi, K. Lajossal egy asztalnál s egymáshoz nagyon közel a legtűrhetőbb békeségben, — mert, mint a nemes gróf mondta, nem kakasviadalt küz-den, hanem engesztelőddést eszközölni jött ide; — a hal-l-g a t ó s á g (!) pedig most is kedve szerint zajong, rakon-czatlankodik, belészól az előadásokba, igaz! nem igaz! újra! a dogra! s egyéb ékesnél ékecsében, szólóhoz dobott ezimeknek kiáltozásával háborgatja a tanácskozásokat daczára annak, hogy az absolutistikusnak és a nyilvánosság üldözöjének kiküldött kormány ez utóbbinak megszorítá-sára legkisebbet sem tett, sőt daczára annak, hogy az országyűlési tanácskozások nyilvánításának olly széles me-zőt engedett a hírlapokban, milyennel még nem bírtak soha! És annyira megy ezenabnormis viselete a hallgatóságnak, hogy csak hamar maga az ellenzék is megretten a fiatal óriás hatalmas támogatásán és Szentkirályi M. pestmegyei követ kemény és fenyegető szavakat intéz hozzá, és pedig több ízben, ** — de minden tórtós hírnökül *) és végre maga a tábla választmányt küld ki, nagyobb rend eszközléséről tanácsozandót.

Országgyűlés.

XVIII-dik kerületi ülés dec. 6-án. (Elnökök: Vidos J. és Kende Zs. Vas és Szathmár megyék köve-ti. Jegyzők: Szentkirályi Mórész, Szabó Miklós. Tárgy: urbéri örökösök.)

A közös teherviselés tárgyában készült izenet hitelesít-ven, esekély módosítással elfogadtatt. Ezután a napi rendre kerülén a sor, az urbéri örökösök feletti tanácskozás foly-tattatt.

Tolnay K. Zala köv.: A kényszerítési elvet mind saját meggyőződéséből mind utatásisa értelmében pártolja; de ezt általában kimondani még nem lehet; mert ennek főfeltételei a közteherviselés, adórendszer behozatala, és a status közbe-jövele, melyek nélkül, előleges lépéseket tenni igen is, de tüstént életbeléptetni az elvet nem kívánja, illy kényszerítési jogot el nem ismer. Ezuttal a földesur ellen kíván kényszerítési törvényt, s ennek valóstítására nézve is szükségesnek látja szóló hitelbankról, időszerinti törlesztést mellett kölcsönöz-ötétekről gondoskodni. De más fontos tekintetek is jönnek itt elő akár az eljáró bíróság eszméjét, akár a váltásdíj ma-

*) A király nem teszen rosszat.

**) Pestmegye első követének ezen függetlenségi és valódi szabad emberhez méltó tette, melyet elbaráti s bizonyosan helyesnek, igazi tisztelgetet ébresztettiránta minden értelmesebbekben s ezt a közérzelmel illog is tolmácsolta gr. Széchenyi. Ezért nagyon fájna, ha igaz volna, mert eszünköl rántana le, mit egy valakitől hallot-tunk, hogy t. i. midőn Sz. az ülésből kiment, egy a hallgatósá-g között menő ellenzéki így gondolkozott magában, fenhangon: csak azok a pécsovicok ne követelnék mindig azt, hogy őket ki-hallgassák! — Tehát ezen jó ur megbánta volna, hogy pártjának egyik főnöke valódi szabad ember tud lenni? Nem; hanem inkább azt sejtjük, csak védelmezni akarta magát a hallgatóság előtt, mely-től már lehetett olly nyilatkozást hallani: hát már Sz. is pécso-vics? —

*) A hallgatóság ezen rakonzatlanságain maga az ifjuság jóval tetemesebb része is boszankodik és, amint halljuk, korlátozása vé-gett még tanakodásokat is tartott. Ezen jó szándékot érdeme szerint méltányoljuk, adja az Isten, hogy sikere legyen, még sem lehet ki nem mondanunk, hogy ezután a czél eléréséhez reményeink nem nagyok. Mert az ifjuság nem testület, nem hatalom: ezt ne felejt-sük; mert a jóknak nincs szükségök az illy korlátozásra, a rendet nem tisztelők pedig nem hallgatnak rájuk. És ezért félünk, hogy más módot és más eszközöket fog kívánni e visszaéléseknek elfojtása és ezeket fel fogja találni az országgyűlés maga, mihelyt akarja. Igaz, hogy a hallgatóság, mely nagy részét ifjuságból áll, soha sebb diadalt nem vihata ki, a valódi nyilvánosság és sza-badság érdekében, mint ha onnaga között rendet behozi bir-na elég erovel és onnaganak tuze feletti uralommal. Az illy-en cselekvésre, élemedett korában is büszkeséggel tekint-hetne vissza minden ifju — és az illyen ifjuságra egy sebb jövendő örögedett reményeivel az egész haza, mert bizonyosá-ga volna ez, hogy a rend, belőlről és magunkból is kifejlethetik, szaba-don és kényszerítés nélkül, pedig a valódi szabadságnak csak így lehet az becses és szilárd szövetségese.

ximumának meghatározását tartsa szem előtt, mert a külön-böz tájékokon fekvő helységeket és javadalmakat egy catego-riába szorítani nem lehet. Legfontosabb szóló szerint a déz-ma, melynek váltásigálul némelyek földet adni véleményeztek; szóló, ha azon esetet kivételkép helyeselné is, melyet Pest követe említett, — de általában már csak statusgazdászati szempontból sem fogadhatja el; mert olly kezébe venne a jobbágyi föld, hol kevesebbet teremne, s parlogon heverne, benne a haza tőkéje is fogyna. Sőt még gyűlöletes is lenne a váltás ezen módja, mert a paraszt, valahányszor mérnek, mindig azt hiszi, hogy a mérnöki munkát az ő kárára tör-ténik. Szóló tehát törvényben meghatározott feltételek, s határozott mennyiségű díj mellett készpénzzel véli eszközöl-hetőnek az örökösököt. A mi a kerületi és országos vá-lasztmány kérdését illeti, szóló kerületi kíván, nehogy az első lépés is az építendő alkotmány talapatában hibás legyen, aztán 100. évig is, mindig tartozni kelljen. A választmány teendőinek vélné, hogy a tartozások mennyiségét kitudja, e tárgyban a jövő országgyűlésre hiteles adatokat előkészítsen, ter-ve dolgozzon, miszerint az arra képes község magát akármikor megválthassa. Figyelemmel legyen a díj megállapításában en-nek nemére és minden körülményre, hogy míg hasonló teher nem fekszik a nemesi földön, addig földdel váltásról nem történ-jék. Végre gondoskodjék a választmányi kufforrásokról, hogy a váltás előbb részben, később egészen is megtörténhessék, így a nép nemesak a trónnak hű támasza, de az aristocrátiá-nak is barátja, védője lesz. 'stb.

Radies M. Hoves m. k.: Az örökösök hasznát bőven fejtegetni nem akarja, minden más eredményei közt a szel-lemi haszon a legelső, mert ez által olly néposztály fejlődik ki e hazában, mely a nemzeti erőt többszörösen neveli, szaporít-ja. s ez a fő tekintet. Szóló, bár nem minden utat módot fog-ad el az örökösököt, ne hogy a céltől még távolabb essünk, így nem fogadhatja el a földdeli megváltást sem, mert külön-ben is sok helyett most is kevés lévén a parasztnak földje, ez által csak elégedetlenség növeltetnék, annál inkább, mert azon földet többé vissza nem kapná, — mégis a status közbe-jövetelével történendő örökösököt pártolja. A házatlan szel-léreket minden teherrel felmentendőknek, és a papi tizedet, mely az uri dézmával egytermészetű, szinte azon alapon megváltandónak tartván, ez iránt is intézkedést kíván.

Sebestyén G. Veszprém köv.: A jobbágyot szabadá tenni igen üdvös czél, ez által 9 millió polgár ipara szabadul fel és nyeretik meg a haza tőkéjének, miről már Montesquieu írta 18-ik könyve 3-ik cikkében: „Ha a jobbágy szabad, s mind egyesekre mind a statusra nagy haszon, ellenben a háberi ren-dszer csak feszültségben tartja az ország lakosait, s a szor-galmat előli.“ Három vélemény merült itt fel a tanács-kozások folytán, egyik, hogy csak az engedő törvény ma-radjon továbbra is, másik, hogy kényszerítő, de egyoldalul-lag a föld. urra alkalmaztassék, s végre hogy kényszerítő mindkét félre. Az első czélra nem vezet sőt távolít attól, mert buvó ajtótak hagy, ha például a jobbágy akarta a váltásigot, a földesur igen sokat kért; ha a földesur kívánta, a jobbágy igen keveset ígért. Az utolsó, hogy t. i. mind a földesur kény-szerithesse a jobbágyot, mind a jobbágy a földesurat, teljes-séggel meg nem állhat, mert egészen más, ha a földesur kény-szeritetik a pénz felvételére, más pedig az, hogy fizessen a jobbágy akár van akár nincs pénze. De meg erre kellene vagy 100 millió forint, s ha minden ez országban létező pénzünk a jobbágy zsebében volna, sem tudna annyit kifiz-etni. Nem marad tehát más, mint a középső vélemény, hogy t. i. a jobbágy kényszerithesse az urát, ez, mint Pest is mondá, a tulajdon szentségét nem sérti meg. De e szerint szóló a maximum és minimum meghatározását nélkü-lözhetlennek tartja már akár országszerző általában akár minden egyes megyékre külön. Azonban mindenesetre próbálhatja egy küldöttség az örökösököt a két fél közt kiegyenlíteni, de szükség megállapítani, hogy lehessen készpénzben is megvált-tani; ha pénz nem volna, adhassa ki természetben is, mert a dézmát úgy szedik. 'stb. A megváltás foganatosításával szor-os viszonyban áll a rendezés is, de gátul még sem szolgál-hat. A választmányra nézve, melyet mindezeknek kidolgoz-tásával megbízni kíván, szóló azoknak véleményéhez járul, kik országos választmányt akarnak, mert leginkább a nagybírto-kosok érdekeltnek itt, illő hogy képviselve legyenek, nehogy később tegyenek ellenvetéseket.

Tarnóczy K. Nyitra köv.: Az örökösököt szíveből pártolja sok tekintetnél fogva; de különösen, mert az orszá-g tőkére tesz szert, növekedvén az által a nemzeti ipar. Hátramaradásunk oka nagy részben institúcióinkban fekszik ugyan, de nem kevésbbé oka annak saját hanyagságunk és tunya-ságunk is. Hogy ezen tulajdonságot minél előbb levet-kezzük, szükség hogy szabadok legyünk, mert egyedül a sza-badság érzete az, mely tettehöz budít, mely előhaladást szül, ha ez sem hatna ránk, akkor e nemzet a pangás átkát meg-érdemli. Ez fő ok, minélfogva kívánja, hogy az eddigi permissiv törvény, mely siker nélküli, a földesurra nézve kötelezővé váljék. Azonban nemesak egész községek, hanem egyes részei is válthassák meg magokat, mert így a többség a kisebbséget erőtetné, a mi a k. és rr. akaratá ellen volna. — A házatlan szellekre megjegyzi, hogy azok urihatóság alatt lévén, nem egészen ingyen szolgálnak, mert az urihatósá-g költséges, de az örökösök után a hatóság megszün-

vén ezek minden kárpótlás nélkül szabadokká tétnek. Különben az uriszékeknek nem elrendezése, de megszüntetése kívánatos. Bármely országban, akár absolutizmus akár despotizmus uralkodott benne, nincs olyan polgár, ki minden pillanatban bírónak ne találja, de a jobbágnak, ha baja van, ha szóbeli summát félül halad ügye, nincs bírója; alispán, szolgabíró, földesúr, mind az, épen azért felakad ügye, nem tudja kitől kihez forduljon, 'stb; tapasztalásból szólók, hogy nincs nagyobb teher, mint az uriszék. Lehet-e annál nagyobb abszurdum, hogy csak akkor kezd valamely bíróság megalakulni mikor per van, 's állandóan nem létezik? Szólok nem kívánja az örökvaltságot földátadással eszközölni és pedig az adózó nép java tekintetéből, mert a föld beese később nevezkedni fogván, a mely jobbágy példálul most bizonyos summán néhány holdat megváltott, 10 év múlva is annyi lesz tartozása, mint most; ha földet adna ellenben, a föld ára már akkor több lesz. De publico politikus tekintetnél fogva nem kívánja a módot, mert így azon föld, mely most paraszttelket képvisel mások kezébe jutván megszűnnek az lenni. Hogy most sok régi faluk helyén puszták vannak, egyik oka: mert a jobbágybirtok urai birtokká változott át. — A tagosztályi törvény által a jobbágyi birtoknak $\frac{1}{3}$ curialis birtokká vált, amaz tehát csökkent. Pedig, ha igaz, hogy valamely ország szellemi erje a közép rendben van, ugy az is igaz, hogy az anyagi erő a jobbágyi birtokban rejlik. Én ettől nem elvinni, de hozzá adni akarok. Vegyük példálul a 9det, ezért minden földesúrnak kilencedrészt birtokát adná, hát a munkáért eső váltságfejen tén az ötödét? Nézetem: örökvaltság kényszerítéssel a földesúrra, de váltságul föld ne adassék.

Marjássy A. Sáros m. k.: Az örökvaltság szükségéről, az eddig folyt tanácskozások mindenkit meggyőzhetvén, a vélemények egyedül a kivételi módra ágaznak szét. Az örökvaltság eszméjétől áthatott küldői, e tekintetben minden rögtönzést mellőzendők, a kényszerítő eszközt nem pártolják és pedig különösen saját megyei körülményeiknél fogva. A sárosi jobbágy helyzete oly súlyos, miszerint az inkább a mindennapi kenyér, mint az örökvaltság után sóvárog; az üres telkek száma napról napra szaporodván százankint hevernek a senki által megszállani nem ohajtott telkek. Hol a nyomor egész az éhenhalásig oly sanyargató, ott a váltság eszme nem lehet oly kedves, mint p. Vasban, hol azt a nép anyagi jóléte kívánatosá teszi. Sáros m. rendei saját erszényükből 50 ezer forinttal járultak segítségül a népnek; hónapokig tartották azt saját konyháikon, 's az urai munkát nem végző a nélkül, hogy étellel el nem látottak volna. A föld terméketlensége, az éghajlat zordonsága, a pénz szűke, 's a nádori portak roppant aránytalansága leginkább okozták, hogy Sárosban a kényszerítő törvény hozatalára hajlamot nem éreznek. Ezért a követ ur véleménye oda céloz, hogy a kiküldendő választmány, minden kényszerítést mellőzve, a szükséges pénzforsokról 's keresetmódokról gondoskodjék, kíván pedig országos küldöttséget, mely az ország minden részeire, következőleg Sárosra is figyelmét kiterjeszse. Mennyire szükséges pedig minden tekinteteket megfontolni, példálul felhoz egy sárosmegyei 65 helységből álló urodalmat, melynek 14 mfnyi területéből 45 ezer forint jövedelemmel több nem jön be. Ebben annyi a robot, hogy mind fel nem használható, mindig fenmarad, hol e szerint ha az csak egy huszassal váltatnék is meg, száz ezernyi nyeresége volna az urodalomnak; holott vannak Sárosban megint oly vidékek is, a hol a robotnak egy huszason megváltása, a földesuraságot tönkre tenné.

Somsich Pál Baranya köv.: Az előtte szóló által rajzolt szomorú képre azt jegyzi, mikint a nép nyomorán országos pénztár legzélszerűbben segített volna, a mi intésül szolgál, hogy annak létesítése mindenek előtt eszközöltessék. A tárgyra nézve, mint multkor, ugy most is kifejezi, hogy a váltság tárgyául az urbéri tartozások szolgáljanak az illető földesúr tökéletes kármentesítésével, mire a jobbágyoknak módokat nyújtani szükséges, melyekből körülményeikhez képest tetszése szerint választhasson, a mi egyik oka annak, hogy szóló követ ur a módok kifizését a választmány teendői közé soroztatni nem kívánta. Mert midőn egyrésről bajos volna annyi pénz összerézni, mennyit az összes váltság megkiván, más részről ezáltal tetemes zavar idéztnék elő, 's itt figyelmet érdemlenek azok miket, Zala és Nyitra követei elmondának. 'S midőn az oly urbéri tartozások, melyek terményekben szolgáltatnak ki, mint példálul a kilenceded, földben megváltatások lennének, mi által a jobbágy a magot és a munkát megtakaríthatná, a földesúr pedig nem vesztené semmit, mert a váltságdíj nyert földet saját iparával művelhetné; azon tartozásoknak, melyek munkában szolgáltatnak ki, földben megváltása, az alföldön talán kívánatos volna, 's a terjedelmes jobbágyi birtoknak kárával nem járna, de a szűk terjedelmű jobbágyi birtokoknál kevésbé ajánlatosnak mutatkozik. Mindezeknél fogva nagyobb sikert remél szóló abból, ha a választmány utasítás nem adatik, 's országos választmány küldetik ki, hogy a mgos főrendek ezen öket leginkább érdeklő fontos ügy kifejlesztésének minden stadiumába bele folyhassanak.

Szemere B. Borsod m. köv.: Nem kétlém t. kk. és rr. velem együtt örvendetes jelenségnek tartják, hogy az örökvaltságot senkinek nem kell védeni, mert ezt senki nem ostromolja. Az elvet csaknem kivétel nélkül minden elismeri, ez a főnyereség, ez orias haladás; a módokban most és mindig fogunk különbözni, még a megoldásnak munkája be nem leendő végezve; egészen másképen volt ez 1834ben csak 13 év előtt, midőn szabad földet és szabad embert emlegetni merény volt, midőn e kérdésnek sürgetésében az oligarchák némelyike forradalmat látott, és azon hangulatban, mellyel azt a szelíd, de lánylelkű Kőlcsey ajánlotta. Ez is mutatja, hogy az idő igényeinek hatalma erős az embereknél; 13 rövid év ezt is megérlette és még e kérdés mellett mennyi mást a mi ak-

kor némi zendüléses ely volt, ezt most a kir. előadásokban látjuk. Én tehát feleslegesnek tartok minden lényeges vitátást, jelenleg e kérdésben annak elve felett, mely nem ostromoltatik és a kivétel módjáról, mely alaposan, összhangzólag 's az ország összes körülményeire kellő figyelemmel csak választmányilag tárgyalhatatik ismerjük e kérdésnek történetét külföldön, de egyik sem olyan, mellyel viszonyainkra, mint egy lemasolva csak alkalmazni lehetne 's kellene. Ott van a francia mód, midőn 1789ben az ugynevezett felsőes nemzeti akarat hatalomszóval törölt el minden oly feudális kiváltságokat melyek pusztán a történeti pozitív jogban gyökereztek, 's ép azért a köznek magas érdekével ellenkeztek. Azt hiszem, e módot nem fogjuk ajánlhatni. Ott van a nassauai példa, hol maga egy hosszú életű fejedelem akaratára törvénybeli kötelezés nélkül e nagy munkát végrehajtotta; de ő maga ment elő példával, 's ennek követésétől feltételezte fejedelmi kegyeit. Ez oly eset, mely a legerős fejedelmi akarat mellett is csak szűkebb területű tartományokban utánozható. Ott vannak a porosz tartományok, melyekben e rendszabály kötelezőleg vitett keresztül, 's a váltság a földbirtoktal történt, mely ellen néhol a földesúr panaszkodott, t. i. hogy gazdasága egyedül robotra volt alapítva, 's azt egyszerre elvesztette, és érette nem pénzt kapott, hanem még több földet; néhol a jobbágy panaszkodott, t. i. hogy földének $\frac{1}{3}$ át körülbelül elvesztvén a megmaradt kistelken okszerű gazdálkodást nem folytathatott, 's oly vidéken esik laknia, hol a pénzes munka kevésbé ke-restetik. Ott vannak több német földi tartományok, mint Baden, Hannover, Württemberg, Hessen, melyekben az uradózások több évekből összevonva határozattak meg, annak 40—100től tőkéje adatott kárpótlásul a földesúrnak, melynek két harmadát a jobbágyok fizessék, egy harmadát az álladalom, de e számításból kihagytak mind azon szolgáltatásokat, mik a földesúrnak annyiban illeltek, a mennyiben az álladalom képviselte, p. o. igazságszolgáltatás, gyámság ezime alatt fizetett. Ott vannak az ausztriai örökös tartományok, melyekben mint Morvában, Sziléziában, Galicziában, Carintiában, Styriában 156 robot van 20 hold állomány mellett, hol József császár óta keves sikere volt az engedőleges megváltásnak, és hol az újabb törekvés is oda megy, hogy az illető hatóság határozza meg a díjt, ha a földesúr vonakodik, és így a megváltás a jobbágyra nézve köteles, de ép azért az álladalom segedelemmel be nem avatkozik. Mindezek olyan példák, melyekben ha azoknak részleteivel, következményeivel megismerkedünk, igen sok tanulság foglaltatik, de azoknak felhasználása egyenesen a választmány körébe fog tartozni. Ezeknek nyomán tehát csak oda akartam eljutni, hogy feltételek kijelölésébe mi a kérdés e stadiumánál nem terjeszkedhetünk, részint mert csaknem minden megye részéről vannak feltételek hozzá-kötve, melyek egyik vagy másik tervvel mennyiben férnek össze, nem itélhetjük meg, de azért sem terjeszkedhetünk ki, mivel sok feltétel, mi magába helyesnek látszik, egy bizonyos tervben lényegesen nem használható. — Én tehát utasításba nem adnám példálul azt, hogy csak az váltassék meg, mit a földesúr kapott netto, nem a mit a jobbágy kiadott, miután szoros számítás szerint e két sokszor nagy különbség lehet, mert ez olyan feltétel, mibe azok, kik általános utasítással vannak ellátva, az összes kész terv látása nélkül nem érezkedhetnek. — Nem adnám utasításba azt sem, hogy a földbirtokkai megváltás alkalmaztassék-e, vagy csak a pénzbeli megváltás, vagy a körülmények szerint mindkettő, majd egyik, majd másik, — mert ezen módoknak értéke, használhatósága szinte az összes szerzendő adatoktól és a választandó tervtől függ. Küldőim szabályul ugyan különösen 3 elvet jeleltek ki, t. i. először a megváltás ugy hajtassék végre, hogy az álladalom convulsiot semmi tekintetben ne vonjon maga után; más odaszor: hogy miután a jobbágy hiába kényszerítetik, hogy ha segedelem neki nem adatik, az álladalom a maga erejével nyisson neki kútforsásokat; és harmadszor, hogy a földesúr teljesen és egyszerre kártalanítassék. — Mind a mellett is én részemről ezeket be iktatandóknak nem vélem, mert természetesen jogom fenmarad el nem fogadni azon tervet, mellyben az elv nem azok szerint leendő alkalmazva. Csak egy van, mi iránt tisztába kell jönnünk, mit világosan ki kell mondanunk, mert a nélkül a választmány tért és álláspontot magának nem választhat. Tudniillik ki kell mondanunk, hogy az örökvaltságot kötelezőleg akarjuk-e, és kötelezőleg akarjuk-e, a földesúrra, mind a földesúrra nézve. És ha ezt a többség elfogadja, akkor a választmány egé-szen más feladatot, mondhatnám, más számítás, más mérték szeint, más eszközökkel kell megoldani, mintha ellenkező mondatik ki, az, hogy nem kötelező egyik, vagy csak a földesúrra nézve. Ennek más jövedője is van. Naszaut kivéve nincs példa, hogy engedőleges törvény mellett, az örökvaltság valamely statusban végrehajtott volna; mi azt illeti, hogy kerületi, vagy országos választmány küldessék-e ki, én azt lényeges kérdésnek tartom, ott, hol igen sok függ attól, mi elvek alapján indítatik meg valamely tárgy, és ott, hol fontosabb az alapul, semhogy azt a sikernek föl lehetne áldozni, p. a büntető törvénykezés, mellynek alapja eskütszék, p. állandó törvényssék, mellynek alapja a bírák függetlensége, ott én a kerületi választmányhoz ragaszkodom, hol tisztán a követi elem uralkodik; ellenben ott, hol a főrendek tetemesen érdekelvők, mint az adó kérdésében is, mint ebben is, ott, hol az elv iránti kétséges hajlamot inkább biztosítjuk, ha a megoldáshoz mindenben magok a főrendek mindjárt kezdetben járulhatnak, és pedig ott, hol nem elvről, hanem inkább kiegyenlítésről, érdekek egyeztetéséről van szó, itt a sikerre nézve, ha országos választmányunk adatik át, annyival jobb, mert erre nézve a szükséges adatok összerézésének módja is könnyebb. 'E szerint kívánatom oda menne. Iör. Hogy országos választmány küldessék ki csak azért, mert ez a sikert inkább biztosítja. 2or. A kötelezés elvének kimondásán túl más utasítás a választmányoknak ne adassék, de ez igen, mert nem kötelező

törvény, vagy csak egyoldalulag kötelező törvénynek fogva az örökvaltság általános és kellő gyorsasággal nem eszközölthetik. Illyen kötelezés nélkül az örökvaltság nagy munkája még félszázad múlva is végrehajthatatlan marad.

Pappszász L. Bihar köv.: A sárosi nép szomorú állapotát mutatóképp is tanúsítja, hogy az urbéri viszonyokból minél előbb kibontakozni szükség; szabad föld és szabad nép az, a mi leginkább biztosít minden viszontagság ellen. Az örökvaltságot engedményező törvény a siker reményét nem biztosítván, az egyformán kötelező törvény az, mely a hűbéri-rendszer maradványait megsemmítve, a szellemi és anyagi haladás legfontosabb tényezőjeül válhatik. Igaz ugyan, hogy ez hitelintézet 's nemzeti bank nem-létében nehézségekkel jár, ezért a kiküldendő választmány, a kötelezettség elvőből kiindulván, e célra vezető minden módok részletes kimutatását eszközölje.

Mocsányi P. Torontál köv.: Az örökvaltság létesítésére szükséges előkészületek megtétele végett országos választmányt kíván kiküldetni, mely a tulajdon jog megsértése nélkül kötelező váltsági törvényt javasoljon.

Bónis Sámuel Szabolcs köv.: Több oldalról szavazás sürgettetvén, követ ur nem untatna beszédével, ha oly indítványt nem kellene megpendítenie, mely eddig elő nem hozott. Nem kérdő szónok, igazságos-e, hogy az adózó nép minél hamarabb jusson földének szabad birtokába; nem kérdi, eszélyes-e a népek szabad lábra állítása, miután ezt a szomszéd országai példák eléggé tanúsítják; nem szól a kivételi módokról, csak a kölesönös kényszerítésre nézve jelenti ki azon meggyőződését, miszerint ezt a jobbágyokra nézve kimondani időelőtti és felesleges dolog volna. Időelőtti, nem lévén még elhatározva, hogy a váltsághoz a status nyújt-e segédkezet, 's felesleges, mert ha a status segítséggel járul, a jobbágyok hajlandóságáról kétkedni nem kell; minek következtében a kényszerítés csak a földesúrra mondanó ki. Ahoz sem kíván szólni, hogy a váltságdíj pénzben vagy földben határozandó-e el, miután egyiknek vagy másiknak észszerűsége csak a calculusból tünik ki. A mit különösen kíván megemlíteni, az, hogy a váltság minden telkekre, legyenek azok urbériek vagy nem, terjesztessék ki.

Babarczy A. Csongrád köv.: A czélnak könnyebb elérhetőse tekintetéből ismételve felszólítja a kk. és rrket a borsodi okoknál fogva, hogy a választmányok szabad működési tért nyissanak, az elv kimondására elég idő lévén akkor, ha a választmány munkálata tanácskozás alá kerül.

Vidoss J. elnök. A szavazásra való hajlammak hódolva, első kérdésül a kényszerítést általában, azután különösen véli kifizendőnek.

Kossuth L. Pestm. köv.: A kérdést ekint akarja egyszerűsíteni: vajjon pénzbeli váltság esetében köteles legyen-e a földesúr a tőkét fölvenni vagy nem? a váltság egyéb módjai alku tárgyai lehetvén.

Bónis S. Szabolcs köv.: Ugy hiszi, hogy itt csak az alapul kimondásáról van szó, mi a földdeli megváltásnál az alku ki nem zárja.

Balogh K. Győr m. köv.: Mindenek előtt sokak megnyugtatására azon kérdést kívánja eldöntetni: adassék-e a választmány utasítás vagy nem? —

Szentkirályi M. Pest m. köv.: Kész ugyan minden kérdésre szavazni, de hogy a választmány minden utasítás nélkül fogjon a munkához, ezt lehetetlennek látja. Mert ha a választmány elibe semmi vezér-elv nem tüzetik ki, megtörténhetik, hogy javaslatát oly szellemben szerkesztendő, mellyel a tábla többsége magának nem ismer. Abban, hogy a választmány ker. legyen-e vagy országos? elektérdezt nem lát, de ha orsz. választ. küldetik ki minden utasítás nélkül, 's az elv elve alapítja véleményét, mely e tábla többsége előtt, ujjolag kell dolgoznia, a mi tetemes idővesztéssel jár. Részletes utasításra nincs szükség, de azon alapul, hogy a váltság kötelező legyen, kimondandó, a kárpótlás eszméje a váltság eszméjében foglaltatván. —

Vidoss J. elnök: A kk. és rr. megegyezésével e kérdést tüzi ki szavazásra: kötelezettség alapján történjék-e az örökvaltság a földesúrra nézve vagy nem? Igennel szavazott a következő 37 megye: Pozsony, Nyitra, Soprony, Trencsén, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Bars, Somogy, Veszprém, Zólyom, Fehér, Esztergom, Mosony, Pest, Turóc, Pozsega, Verőce, Zemplén, Ung, Szatmár, Szabolcs, Gömör, Borsod, Heves, Bereg, Torna, Ugocsa, Bihar, Maros, Békés, Csanád, Arad, Torontál, Krassó, — ezeken felül a kerületek 's az egyházi rend; nem mel szavazott 12 megye és Horvátország. A megycék ezek: Hont, Győr, Baranya, Tolna, Árva, Bács, Szerém, Abauj, Sáros, Szepes, Csongrád és Temes. — A többség: 24. —

Vidoss J. elnök: Második kérdésül ezt véli kifizendőnek: vajjon a váltság a jobbágyokra nézve is legyen-e kötelező? —

Ezen kérdés minden oldalról megtámadtatván, szavazás alá nem került. Szentkirályi M. szerint ezt illy pusztán kifizetni annál kevésbé lehet, mert ez annak eldöntésétől függ, hogy az örökvaltság statusserővel történik-e? Kossuth L. pedig kijelenté, hogy ha ezen kérdésre igennel szavazna, akkor vagy lehetlenségre, vagy arra szavazott volna, hogy a jobbágy-ság exequáltassék. — Bónis S. (Szabolcs) hasonlóképp vélekedvén azt mondá, hogy ha a váltság statusserővel létesítettik, akkor a kérdésre nem szükség szavazni, mert a váltság megtörténik, ha, u. m. soha nem szavazunk is; ha pedig a statusserő elmarad, akkor lehetlenségre szavazunk. — Igy Lónya M. Bereg követe. Ellenben Szallopék Verőce köv.: azon oknál fogva pártolta a kérdést, mert midőn küldői viszonyos kényszerítésre adtak utasítást, oly véleményben voltak, hogy a választmány javasolni fog e tekintetben módokat. A tett kérdés elesvén

Szentkirályi M. Pest köv.: Azon kérdés van még

hátra, l
Nem k
térre á
okoknál
ködött,
venni
szagos
pártok
láván
mint p
tes kár
kiderül
Legkeve
tárgyab
nek am

Gr.
Státuser
Vélemé
egyenés
örökval
fél. Ha
dó, ez
mányho
ugyan a
bizton
huzandj
hiszemb
képest
kadni.
hetőnek

Sz
lévén, k
Az itt a
örökv.
tesítésé
utasitan
használ
sokhoz
külön r
az egész
tíni, me
latát elő
közmun
előző m
esatákna
rendek a
választr
tek külö
fogva fe
ban meg

Gr.
leményb
síteni ne
ben orsz
felvilág
dolgolt

Bón
találja,
kezik sz
beszédér
mellett
vel, men
leni köte
a kénys
vagy ho
vagy nem
munka,
szavazás
tak. —

Bal
gositás é
ugyan,
vagy azon
ebbe bele
sikert oh
nélkül k
B a b
mát esal
gadása á
látja azo
Verőce,
ros és Ar
Vid
gedmény
a földesu
törvényja
után az ü
(A d
a u m l g
Báro
bontakoz
ébredése
azon tén
Szomorú
harczoka

hátra, hogy minő választmányra bízzák az elv alkalmazása? Nem keres ebben elvkérdést, hanem szeretné azt gyakorlati terebe állítani. Részéről kerületi választmányt ohajt, több okoknál fogva. Mult országgyűlésen is így választmány működött, melynek javaslatát akár holnap lehet tanácskozás alá venni. Így eseten, hol még az elv tisztába nincs hozva, országos választmányának annál kevésbé barátja, mert azt a pártok csatátnak használják fel, orsz. választmányok ott látván helyét, hol már csak az elvek alkalmazása főleg fen, mint p. o. az adó dolgában. Ezenkívül az örökösök tőkés kármentesítéssel járván, a mi az elvnek alkalmazásából kiderül, a kerületi választmányban meg lehet nyugodni. Legkevésbé pedig egyezik meg abban, hogy ez úgy az adó tárgyában kiküldött orsz. választmányhoz utasítsák, melynek amugy is számos teendője van.

Gr. Széchenyi I. Mosony köv.: Siker után szonjaz. Státuserőt hallván minden oldalról emlegetni, kéri: mi az? Véleménye szerint ezen státuserő azon pénzalap, mely az egyenes és indirect adóból jő össze. Következésképp az urbéri örökösök összege is csak a nemzet adakozásaiban található fel. Ha tehát ezen összeg is az orsz. pénztárból lenne kiadandó, ez egész ügyet az adó tárgyában működő orsz. választmányhoz szükesség utasítani. — Követ ur is több sikert vár ugyan a kisebb választmányoktól, minők a kerületek, azonban bizton hiszi, miszerint az orsz. választmányok oly életbe vágó a feladata, hogy a tanácskozásiaktól magát egy tag sem huzandja ki. A mi pedig practicumát illeti, követ ur oly hiszemben van, hogy ezen orsz. választmány a teendőkhöz képest 's munka-könnyítés tekintetéből három részre fog szakadni. Hogy pártusák színhelyévé válik, ezt szóló kikerülhetének egy sem tartja.

Szentkirályi M. Pest köv.: Ellenkező véleményben levén, kétségbe vonja azt, hogy ez esetben pénzről legyen szó. Az itt a kérdés, hogy választmány küldessék ki, mely a köt. örök. feltételeit dolgozza ki, mik szerint a tulajdonos kármentesítessék. A váltási bankot lehet a fincz-választmányhoz utasítani, hol figyelmet érdemel az, hogy nem a kuttforrások használatára a szüksegekhez, de a szüksegek fedezése a kuttforrásokhoz lesz mérseklendő. Hogy a finczialis orsz. választmány külön részre oszlik, ezt megengedi, de a javaslatra mégis az egész választmányt kellene a helyeslés peesétjét ráüti, megtörténhetik, hogy a két rész a harmadiknak munkálatát eldönti, avagy megállapítja a mennyiséget, mint az orsz. közmunkákra történt 's az orsz. pénztár elmarad. Hogy az előző munkálatokban, hol egységnek kell uralkodni, a pártcsatáknak helyét nem látja, ismét kijelenti. Ha a mlgos főrendek a kényszerítés elvét nem akarják, hiába megy ki orsz. választmány 's ekkor az alsó tábla elestét attól, hogy a részletek kidolgozása által magát az elvet kedveltesse meg. Ezeknél fogva felhija szóló Mosony követét, hogy a ker. választmányban megnyugodni sziveskedjék.

Gr. Széchenyi I. Mosony köv.: Tovább is azon véleményben van, hogy váltási bankot szavatosság nélkül létesíteni nem lehet, mi némi áldozat nélkül nem járván, ez ügyben orsz. választmány annál inkább kívánatos, mert a szóbeli felvilágosítás sokkal hatékonyabb. Egyébkint szóló követ ur a dolgot nem kívánja erőtetni.

Bónis S. Szabolcs köv.: Természetes söt következetesnek találja, hogy M. követe orsz. választmányt sürget, mert emlékezik szóló M. követének mult országgyűlésen mondott azon beszédére, melyet a főrendi táblán a főrr. kezdeményezési joga mellett tartott. De e részben most nem fog kezét M. követével, mert kik az örökösök tárgyában munkálatot kieszakolni kötelesek, ettől könnyen elüthetnek, ha a két tábla közt a kényszerítés elve fölötti izenetek váltattának. A főrk vagy hozzáállnak a kerületi választmány javaslatához, vagy nem. Ha nem járulnak hozzá, legalább készen lesz a munka, mely a jövőnek zsinórmértékül szolgál. Ismét szavazás sürgettetett, azonban némelyek még szólani kívántak.

Balogh K. Győr m. köv.: Kölesönös surlódás, felvilágosítás és így siker tekintetéből országos választmányt kívánt ugyan, melynek semmi utasítás nem lenne adandó; attól tartván azonban, hogy ki levén a kényszerítés elve mondva, a főrr. ebbe bele kötnek, és ez által az ügy háttérbe szorul, miután sikert ohajt, a kerületi választmányt nem ellenzi, mit szavazás nélkül kér elfogadtatni.

Babarczy A. Csongrád köv.: Győr követének aggodalmát csak annyiban osztja, hogy a kényszerítés elvének elfogadása által az ügy kifejlődése megnehezített, szüksegesnek látja azonban továbbá is orsz. választmány kiküldetését, mert ha a mlgos főrr. rá sem állanak az elvre, fenmaradt e táblának külön intézkedhetése, 's a t. kk. és rr. legálább megmutatták, hogy e fontos ügy kezdetében a főrr. befolyását mellőzni nem akarják. — A kérdés utóljára is szavazásra bocsáttatván, a többség országos választmányra voksolt. Kerületi választmányt akart 20 megye: Pozsony, Nyitra, Trencsin, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Bars, Somogy, Győr, Zólyom, Pest, Verőce, Abauj, Zemplén, Szabolcs, Gömör, Heves, Marmaros és Arad.

Vidoss J. elnök: Berekesztésül kijelenté, mikint az engedményező ör. váltási törvény elegendőnek nem találtatván, a földesurra nézve tökéletes kármentesítés melletti kötelező törvényjavaslat készítésére orsz. választmányt küldetik ki. Ezután az ülés eloszlott.

(A dec. 4kei választmányi viták folytatása a nmlgu főrendeknél.)

Báró Podmaniczky Frigyes: A magyar nemzet kibontakozván a legveszedelmesebb conjuncturák tömkelegéből, ébredése pillanatában először is nemzeti ségéhez nyult, azon tényezőhöz, mely nélkül nemzet nem is lehetne. Szomorú volt azonban, hogy e szent kincs mellett hosszas harcokat kelle vinni, míg azt dicsőséggel, becsülettel kiviháta.

hatá. Évekig tartott a vita, mely alá a nemzeti nyelvet nem is szabad lett volna bocsátani, 's a harc csak most november 12én fejeztett be, az által, hogy a magyar király ajkai magyar szóra nyitak meg. Ezért köszönetet kíván kifejeztetni, valamint ő felségének azon tetteért is, hogy a nemzet választottát — István ő cs. kir. fenségét, nádori székében megerősíteni kegyeskedett. — Másrészt szerfölött nagy libának tartaná, ha a háláérzet szép pillanataiban elhallgatná fájdalmait, midőn bizalomteljesen akar ő felsége előtt fellépni. Szóló a bizodalmat teljesnek akkor látja, ha aggodalmát és fájdalmát kimondja a felett, hogy az utolsó években a magyar politikai égen feltámadt sötét föllegek kitörő vihára áthatja nemzetünket. 'S ez az adminisztratori rendszer. Röviden szólva: midőn a főisp. helyettesek a kormány által fizettetnek, annak lekötözöttjei lettek 's kötelesek pártját növelni; mit ha nem tesznek, — nem türetnek. Kéri, az illy pártember mikép lehet megyének elnöke, kinek minden pártok felett kellene állania? Szóló úgy hiszi, hogy minden alkotmányos polgárnak politikai imádságában első phrasul kellene állani: „alkotmányos uton inkább ohajtom a poklot elérni, mint nem alkotmányos uton a paradicsomot.“ — Átmegegy — végzi szóló — a törvény nem tisztelteséből eredt szomorú következményekre, melyek miatt nálunk a felsőbbég el nem ismertetik; de itt is a kormányt látom elsőnek, mely a törvényt végre nem hajtja. A rendek felirati javaslatát, mint haladásunk sine qua non-ját terjedelmében pártolom.

Gróf Haller Ferencz: A rendek felirati javaslatában az örömet és fájdalmat bizalomteljesen látván kifejezve, azt pártolja. Ujjab sérelmek között vannak olyanok, melyek a törvény szerinti haladást gátolják nemcsak, hanem az egész alkotmányra nézve veszélyesek. Sérelmes a horvátországi közgyűlésnek egyoldalú elrendezése, a részek vissza nem kapcsolása; de ezekről 's más egyéb sérelmekről akkor fog bővebben szólani, a midőn azok tüzetesen tárgyalatni fognak. Pártolja a rrket.

Gróf Ráday Gedeon: Visszaemlékezvén az elmúltakra, ki volna az, ki hálás érzéssel ne fogadná azon sok jót, mely a kir. előadásokban foglaltatik? Világos bizonyosság ad az által ő felsége nemzetünk iránti vonzalmának 's igazságszeretetének, miért köszönetet nem szavazni — hálátlan ság; és épen akkor, midőn áldott fejedelmünk igazságszeretetről biztosít, fájdalminkat meg nem említeni — kötelességnek elmulasztása volna. Mult országgyűlés óta aggodalmink megszorodtak, melyeknek kútfeje az 1790: 10 t. meg nem tartása. Egyes ember tetszése szerint határozhat saját tényei fölött, de a törvényhozó nem maga hanem a haza nevében működve, a hon baján segítenie kötelessége. Hivatkozik e tekintetben főpohárnok ő excelljának mult országgyűlésen a rr. elnöki székében mondott ama szavaira, miszerint a törvényhozónak sem örülnie sem busúlnia annyira nem szabad, hogy kötelességéről elfelejtkezzék. Már a mult országgyűlési előadások is hálára köteleztek, üdvös törvények alkottattak, melyek a nemzet boldogsága előmozdításának tényezőivé lehetnek; de midőn a törvények végre nem hajtának — a kormányt ezen erélytelensége a nemzetben csak bizalmatlanságot szül, mi nem is lehet másképp. Bizalom hiányában pedig kormányozni nem lehet. A horvát-ügyekben egyoldalú intézkedés, az 1836: 21 t. balmagyarázata 'stb. ingerültséget szült a nemzetben, 's ezt kinyilatkoztatni szükseges. Az administ. rendszer felállítására is a kormány iránti bizalmatlanságnak főoka; 's bár egy mult országgyűlésen a sérelmek közt az ország rendei az ellen is felirtak, a kormány nemcsak nem orvosolta, sőt a helyettesek számát szaporította, ezéjainak elérésére felhasználta, 's a főispánokat törvénytelenül elmozdította, kiknek csak méltósági címöket hagyván fen, a hatalmat kezükből kivéte. Kéri, engedhetné-e a törv. hozás át, hogy péld. az országbírói hivatal oszlatnék el ünkintes uton? Eddig a főispán — kapocs volt a megye és kormány közt, fizetését a megyei pénztárból vevé, most törvénytelen helyettesek lépnek elő, 's fizetésüket a kormány adja. Ez egyoldalú eljárás, törvényhozói kötelességét teljesítendő, pártolja a rendek.

Gróf Károlyi György, békesi főispán: A szőnyegen levő felirati javaslat első részéhez nagy rokonszenvvel viseltetvén, — annak másik részébe is beleegyez, futi bizodalommal öntvén ki ő felsége előtt fájdalmait. És nem ért egyet azokkal, kik csak tiszta örömet 's hálát kívánnak kifejezni, hogy az öröm a keserűség kijelentésével ne paralyáltassék 's megsemmisítessék; mert felháza szerint, a törvényhozónak annyira elragadtatnia soha sem szabad, hogy állásáról elfelejtkezzék. Tényeket hoznak fel a rr., melyeknek sérelmes voltát tagadni nem lehet, 's melyekbe főpohárnok ő excellja is beleegyezett. Ugy hiszi, hogy az ugynevezett új rendszer behozatala a helyhatósági rendszeren lényeges változást tett. Ohajtják némelyek, hogy ennek tárgyalása az összes sérelmekével történjék; de ezt azon hosszú utra elhalasztani nem lehet, most van helye, midőn oly lényeges változások történtek, melyek a főispáni állást, a municipalis rendszer és alkotm. rend ezen paizsát, veszélyeztetik. alkotmányos állásának lényege egy tollvonással oly hivatalá változtatván, melyben önállását elveszíti. — Ezen lépés méltó aggodalmat szül minden magyar polgárnak kebelében. És bár én — ugymond — illy törvényellenes állapotba nem tettem, mindazáltal tartanom kell attól, hogy a sor réám is kerülhet. Hiszem, hogy a kormány a helyetteseket legjobb czéllal nevezé ki; de a 32 szám mégis oly nagy, miszerint a hazai történetbuvárok a mult századokból sem tudnának annyit kimutatni, mint csak a legközelebbi évek. 'S tán általuk a jobb rend hozatott be? Nem. Feszült állapotok, pártok idéztettek elő, 's a megyei kormányzás nyomorultabb állapotba helyzetett. De más sajnós következményei is lettek; mert azon kívül, hogy ezélt nem ért a kormány, még oly kérdések is merültek fel, melyek

valóságát századok sem hozták kétségbe. Illyen a törvény-székekeni elnökösködés kérdése; ez eddig controvertált kérdés nem volt, és ime most azzá vált, és midőn a helyettesektől az elnökséget a megyék megtagadják, néhol már a törvényes főispánok is onnan kitoltnak. Ezen feszült állapotnak végét kell venni. — Egyébkint a selid modoru 's törvényhozói higgadtsággal szerkesztett feliratnak ő felségéhez való feljuttatását ohajtja, 's a rrket pártolja. (Éljenzés, és hallgatósági zaj).

Nádor ő cs. kir. fensége: Sajnálom, hogy ezen első ülésben már másodsor kell a hallgatóságot csendre intenem.

Kiss P. tengermelléki kormányzó: Előre bocsátván azt, hogy a törvényeket tiszteletben kívánja megtartani, ohajtja, hogy az 1790: 13. t. rendeletének is elég tettecsék, mely az igazságos sérelmeket csak tárgyalás 's megállapodás után rendeli felterjesztetni. Ennek következtében ugy van meggyőződve, hogy az itt felterjesztetni javasolt panaszok is csak akkor küldessenek fel, ha azok valóságos panaszoknak és sérelmeknek a törvényhozó testület által elismertettek. Különbben is, vajjon mi czébra vezetnének a jelen panaszok, midőn magok a rr is kijelentik, hogy azok iránti nézeteiket részletesen is felterjesztendik? Ugy hiszi, csak azon választ nyerhetjük: hogy majd akkor kapunk választ azokra, a midőn constatirova ő felsége elibe felterjesztette lesznek. Már ha ez így van, 's főczélunk lévén a királynak nagy jóságát megköszönni — abban más tárgyaknak melleslegi felemlítese czélszerűtlen; mert hű rajzát akarjuk adni azon örömezmeknek, melyeket nov. 12. és 15. történetében találnak. Magyar nemzethez ilölnek tartja mindezekért a hálát és köszönetet tisztán kifejezni, annál inkább, minthogy a sérelmek a kellő tárgyalás után a nélkül is felfognak küldetni. Szóló élénk vitába bocsátkozni nem kívánván, a pusztá állításokra nem felel; nem mellözheti azonban, hogy gr. Károlyi Gy. nek az administ. torok iránti nézeteit szó nélkül hagyja. Ugy tartja, hogy a behozott rendszer csak a létező körülmények kifolyása, 's esodálja, hogy ez ő mélt. nak figyelmét elmellözte, holott egy időben ő maga is főispán helyettesi hivatalt vállalt; miből az következik, hogy ő mltságnak nem a hivatalok, de a személyek ellen van kifogása. Etárgyrol meg lehet annak idején bővebben szolándó, csak azt említi meg, hogy a kormányt és hivatalok felállításánál a legjobb szándéka nyilvánult. — Egyébkint főpohárnok ő excellja indítványához járul, melytől ha a többség által elüthetnek, a lipói főispán módosításait fogadják el.

Gr. Vay Ábr. marmarosi főispán: Soha komolyabb kedélyvel nem álltam fel e teremben, 's nem is kívántam volna szólani — ugymond, — ha gr. Pálffy József által felszólítva nem lettem volna, emondandó, mi történt legyem velünk főispánokkal. Imé, mult országgyűlés után a korlátnok utján tudtomra adák ő felsége azon akaratát, hogy a főispáni hivatal az 1723: 56. t. cz. szerint viseljem, 's mellyből megértetem, hogy a főispánok rendszeren és állandóan a megyékben lakjanak, a megyei közgyűléseken, törvényszékeken, 's ha lehet büntető, számvevő és árva székében, személyesen elnökösködjének, a megyéket évenként járják be, a helységek jegyzökönyveit és számadásait vizsgálják, az eljárárok vagy megyei tisztviselők elleni panaszokat azonnal intézzék el, szóval: hogy a főispán a közigazgatás központjává alakuljon. Felszó-lítottam, hogy ezen praesidialis végzésre 8 nap alatt elhatározolag feleljek, alárendelem-e magamat vagy sem? Az elhatározásra azonban nékem 8 óra sem kellett, rögtön válaszoltam, hogy az elibem tett kötelességeket körülményeim 's viszonyaim miatt teljesítenem nem lehet, 's felkérém a királyi korlátnokot arra: nyilvánítaná ki felséges uram előtt — mint a főispánok egyik legöregebbikének és így ő felsége tanácsosának azon tanácsát, hogy ha határozata mellett maradna meg ő felsége, mielőtt ez új rendszert életbe léptetné 's az időben országgyűlést nem tarthatna, legalább palatinális, concursusban (még akkor élt ő felsége) hallgatná ki az ország nagyjait 's velök engemet is, mint ő felségének tanácsosát. Feleletet azonban erre nem kapván, a megye kormányzásától elmozdítottam 's a megye kormányzása más kezekbe adattott. Én le nem köszöntem, de a hatalom tölem elvétetett. 'S mit kelle tennem? Ohallgattam e szomorú helyzetemben, gondolván hogy ha eszelekvőségem terének korlátjai elzárattak, 's ezért lépést kell mégis tenni, másra bízom annak megtételét, mert magamnak bírja 's annál kevésbé prókátora nem lehettem. És már következtéseim látom, hogy miután a törvényhatóság autonómiaja megszorított, a tisztviselői kár is valóságos jogaitól fosztatik meg. Feljádul erre kebelem, 's legnehezebben türöm azt, hogy törvény ellenére mozdítottam el 's a helyhatóság meggyengítése megrontá az alkotmányos törvény erejét. A főispáni méltóság a király és a haza egyesítésére alakított; de kérdem: ha oly idők nehezédnek hazánkra, — mit a jóságos isten ne adjon, ámbár ez gyakrabban történt már —, melyekben erőt kellend kitéjteni: mily eszközökhöz nyuland majd a király, ha a főispánok törvényszentesítette állásukban többé nem lesznek? — Az én hivatalos életem bírja az ország rendei, s egész elszántsággal vetem magamat ítéletök alá; ha hibáztam, rójjanak meg s én nyugodt lélekkel türöm büntetésem súlyát; de ha vétke nem vagyok, akkor nemcsak kérem, de igénylem is, hogy sértett becsületem védelmére szót emeljenek. 'S hogy szívem fájdalmi esordultig ömöljenek ki: hallottam egy teremben megemlíteni, hogy nekünk, kik elmozdítottunk, nagyok fájdalmink. Keblemben személyemre vonatkozó fájdalom nem honol, és soha csorbát nem szenvedett becsületemre esküszöm, ez nekem nem fáj, hisz 14 évek leforgása alatt kóstolám hivatalom édes és keserű oldalait, s ha visszatérek, felszabadítottasomat csak királyi kegyelemnek tekintem. — 'S ezzel — végzi szóló — a jelen ügyet a mélt. főrendek figyelmébe ajánlom.

Báró Liptay Antal: A rendek javaslatát pártolja, mert abban a háláérzet a bizalom hangján fejeztetik ki. A fáj-

dalmakat abból kihagyni nem lehet; mert ha azokat elhallgatjuk, ugymond — mikép hozhatnánk ismét új törvényeket, midőn azok az 1836: 21. példájára végre sem hajthatnának? Az adminisztratori rendszerről is adatokkal támogatott állításokat hozhatna fel.

Gróf Almásy Kálmán: A rendek felirási javaslatát pártolva, csak azt jegyzi meg, hogy midőn a kormány újabb intézkedése által a független aristocratia megtámadott, s magunkat védeni nem tudnók: vajjon mit várhatna tőlünk az ország, midőn a nemzet jogait kellene védenünk?

Gróf Zichy Otto: Az előtte szólókkal pártolva a rendi felirati javaslatot, szorítok a kormány legújabb intézkedéseire, az új rendszer behozatalára. Sérelem az ugymond — mert veszélyeztetik általa a törvényhatóságok és a bírói hatalomnak függetlensége, — mely szabadságunk alapja, — midőn a sedriákon a főisp. helyettes elnökösködvén, azonfelül hogy párt embere, magánügyek fölött eldöntő szavazattal is bír. Demoralisáltatik ez által a nemzet is, mert hisz a kormány a statuspolitica rendszer szerint, az összes nemzet akaratát képviseli 's beleletének irányt ad. Kérdem azonban, minő irányt adott hát az alkotmányos élet kifejlődésére? Mely sebet ejtett a pénz- és hivatalvágy felgerjesztése által.

Gróf Zichy Pál: Ő is azok közé tartozik, kik a szerkesztésben hálát és köszönetet szavaznak, egyuttal a sérelmek feletti fájdalmat is megemlítvén. Tapasztalja, hogy ha a kormány csak kénye kedve szerint játszik, s mint végrehajtó hatalom, rossz példával jár elől, holott tudja van, hogy regiminis ad exemplum totus componitur orbis. Mit szóljak — ugymond — az adminisztratori rendszerről? A rozskának eleje az által nem vétetett, mert hisz minden csak in statu quo-ban maradt. Sőt szomorubb eredményeket szült, mert a gyűlésekbeni szabad tanácskozásnak vége van.

Gr. Zichy Alfréd: A rendekjavaslat mellett szólal fel; 's ha a felirat csupa hála és hódolatból állana azért, hogy a király megadta azt a nemzetnek mi a nemzeté, — és az őszinte bizalom hangján a nemzet fájdalmai megemlítetnének, a mellett, hogy nagy hiba követnének el, még a hízlegésnek színt is viselné. Igaz bár, hogy a kormány a cselekvés mezéjére lépett, ámde a nemzet rovására, alkotmányos irány kitűzése nélkül, csak maga hatalmának erősítésére, mit a helyettesek fizetése, vendégségei és vesztegetései tanúsítanak.

Gr. Forgách Jenő: Hogy a király magyar nyelven szólal fel, 's a nádort hivatalában megerősíté, azon — ugymond — igen örülök. A kir. előadásokat illetőleg pedig nem titkolhatom el aggodalmamat a fölött, hogy midőn a kormány a reform zászlóját kitiizte, absolutistius, egyoldalú irányban akar haladni. A külön sérelmekről szólani annak idejében fenntartva magának, most csak azt találja aggodalmasnak, hogy a kormány a nemzettel karöltvejárni nem akar, a midőn hazúkat egy egész csoport adminisztrátorral lepte el. 'S mit ért el a kormány az administ. rendszer behozásával? rendet, békét, alkotmányos szabadságot? Nem, csak a törvénytelenségeknek törvényesítésére többséget alkotni szándékol. Tekintve a horvátügyeket, és a részeket, ezeket a kormány a törvény értelmében Magyarországhoz visszacsatolni vagy nem tudja vagy nem akarja. 'S miután — végzi szóló — ott a másikkal dalon büszkén állítják, hogy ők az alkotmányt védni és conservalni akarják, most tegyék azt, midőn a nemzet sérelmeiből eredt panaszkokat a trónhoz juttatjuk, 's ne hátráltassák azt, midőn különben is szelid modorban terjesztetnek fel. —

Gr. Pálffy M. pozsonyi főispáni helyettes: Először van szerencsém gyakorolni azon jogot, mit nekem születés és hazánk alkotmányos törvényei nyújtanak. Erzem e hivatás nagy fontosságát; tudom, hogy csekély tehetségeim nem állanak arányban az előttem álló nehéz kötelességekkel; — de azt is tudom, helyzetemnél fogva, mivel tartozom hazámnak, — és épen ennek világos tudata birt arra, hogy csekély tehetségeim dacára részt vegyek a mélt. főrrk hazánk boldogítását célzó tanácskozásában. Mert bár hazánknak mindnyájan egyforma szolgálatot nem tehetünk: de hogy szolgálatot tegyünk, arra mindnyájan egyformán köteleztünk. És ez utóbbi nézetpont az, mely engem nemcsak törvényhozói, de általam a megyében elfoglalt hely elvállalására határozott. — Mi a tárgyat magát illeti: ahhoz csak jövő ülésben fogok szólani; mert őszintén megvallom, hogy arra jelenleg előkészülve nem vagyok. De felhiva érzem magamat a felszólalásra azon nyilatkozatok által, mellyek itt a conservatív párt- 's különösen az adminisztratori rendszer körül tetteket. Itt, az ország színe előtt akép állok mélt. főrrk, mint midőn Luther bírái elibe lépett ama híres szavakkal: „Ha véget akarunk vetni azon szerencsétlen összeütközésnek, mely a kormány és nemzet közt létez, szükség, hogy a mérsékelt emberek a kevesebb mérsékeltéktől külön váljanak. A nélkül, hogy az új institúciókat kiküszöbölönk, szükség ezek közt válogatni; a nélkül, hogy a régieket száműznök, szükség azokat megrostálnunk; szükség, hogy a multnak czélszerű vegyítéséből a jelennek származzék a jövő jóléte, és összekapcsolván szerencsésen a nemzet törvényes érintkezéspontjait, virágozhassék a közsabadság a királyi hatalom szent árnyékában.“ — Mi pedig az adminisztratori rendszert illeti: a mi itten mondatott, rám nem alkalmazható; én bátran szemébe mondok bárkinek, hogy hazaszeretetem és lefolyt életem elég magasra emel, mikép mindennemű gyanúsításokon felülálljak; mert szerintem, nem bír befolyással önálló férfira az, mi mondatik, hanem csak az, mi joggal mondatik. — És épen azért szólalok fel, mert rám nem alkalmazható; 's azt hiszem, hogy itt köztünk nem ül senki, kire az illenék — már csak a művelt világ azon mindenütt elfogadott szabálya szerint is: present com-

pany always excepted (jelen társaságot mindig kivéve). — Egyes vádak hoztak fel a kormány ellen, és ennek következtében én, mint becsületes ember kötelezve érzem magamat tanuságot tenni, mikép a kormány az én kinevezetésemnél a legnagyobb loyaltással járt el; semminemű föltétel, vagy szabadságom megszorítása — szóba sem hozott. 'S a mint ezt nyilvánítani a legmagasabban álló férfiak előtt nem tartózkodtam; úgy itt is kimondom azt jelenleg: hogy független vagyok, független maradni akarok, — 's magamat vak eszközül használni soha senki által sem engedem. És csak azt kérem a haza érdekében a m. főrrktől, minthogy a személyek függetlenségében biztositékot látnak, ne tegyék lehetővé megtámadások által független embereknek szolgálataikat közös hazánknak felajánlani. Tudom, hogy közelebb állunk az eseményekhez, sem hogy általok nagyon érdekelve ne volnánk, és gyakran a legtisztább hazafi-érzelem szülte tüzzel ollyasok mondatnak, miket higgadtan talán másképp mondanánk; és épen ennek következtében egyelőre nyilvánítom, hogy semmi sértő kifejezésekre, ha tán illyesek engem illetőleg történnének, — felelni nem fogok: mert meggyőződésem szerint, van a vitaközökben méltóság, a közügyekben magasabb érdekek, miket szem elől tévesztetni nem szabad, bármikép történnék is a kihívás. —

Busán H. Horvátszág követe: Küldői örömmel hagyák meg neki, hogy az 1844: 2. t. cz. értelmében magyarul szólaljon fel e helyen, ez által nemzetét a magyar nemzettel szorosabb kapcsolatba hozván. Kikéri magának azonban, hogy a hosszas beszédekben, minthogy a magyar nyelvben tökéletesen nem jártas — deákul is szólhasson. — A szőnyegen lévő tárgyat illetőleg főpohárnok ő exclájával tart, a válaszfeliratból csupán ama sort: „ugyszinte a kapcsolt részek közgyűlésére nézve egyoldalulag jöttek közbe“ kitörülteni ohajtja. Mennyiben légyen ez sérelem, vagy nem —, annak idejében bővebben fog nyilatkozni.

Gr. Eszterházy Mih.: A rr. javaslat mellett szólalván fel, az adminisztratori rendszer behozatalának törvénytelenségét taglalgatva, megemlítvén, hogy a helyetteseknek illy törvénytelen szolgálatba lépniök szabad nem volna, sőt alkotm. országban azt megengedni, szóló szerint vétek. És bár fel meri tenni, hogy azok, kik e lépést tették, törvénytelenséget elkövetni nem szándékoztak, mindazáltal a rendszert alkotmányellenesnek tekintvén, állítja, hogy ez által azon helyzetbe jövvük, hogy a burocratia által az alkotmányból kivetkötethetünk; mert reformok mezején levén, más nemzetek példáján, a tökéletes absolutismusra vergődhetnénk. Szóló pedig e tekintetben báró Podmaniczkyval tart, 's inkább a poklot akarja elérni, mint absolutismust. (Még számosan állván)

Nádor ő cs. k. fensége: Sokan szándékoznak még e tárgyhöz szólani, miután az idő messze haladt, két negyed háromra lévén, a mai ülést elosztalom, 's a tárgy bővebb megvitását hétfőre teszem át.

VI. Országos ülés a nmu főrendeknél, dec. 6. kán r. 10 ór. — Elnök: Nádor ő cs. k. fensége. Tárgy: a válaszfelirati viták folytatása. (A hallgatóságok robajtól kísért betolulása, az előbbi napi jelenetnek képest, ismét megújulván)

Majláth György országbíró: Harmadik jelenet már ez, hogy a hallgatóság részéről valóságos berohanás történt, a mi sem azon illedelemmel, sem e hely méltóságával össze nem fér, mellyel mind elnökünknek, mind magunknak tartozunk; engedje meg fenséged, — nem akarván a szőnyegen lévő tárgyat discussióját feltartóztatni — hogy most csak azon indítványt tegyem, miszerint a hallgatóság a törvényhozó testülettel sorompók által választassék el, vagy ha ez nem történhetnék, miután e terem nem a mienk, a főlovászmesteri hivatal által ideiglenes rendelkezés tétessék; vagy ha fenséged szükségesnek látán, méltóztatassék eziránt a tanácskozásra külön határnapot kitűzni.

Gr. Teleki László: Pártolom országbíró ő nmltságot annyiban, a mennyiben e teremben sorompók felállítatnának; de nem pártolhatok olly intézkedést, mely a hallgatóságot a terem alsó részéből kitűsíti, mert ez a nyilvánosság megszorítása volna, 's mit egyoldalulag a főrr. táblája sem határozhat el. (Számosan felállnak.)

Nádor ő cs. k. fensége: Ugy hiszem, hogy országbíró épen azt indítványozta, mit én már a másik ülésben kimondtam, t. i. hogy legjobb lesz a hallgatóságot sorompók által a tanácskoztól elválasztani, mi meg is fog történni.

Gr. Széchenyi Antal: Miután ő fensége véleményét határozatképen kijelentette, különben is hallgatóságról a terem felső részében gondoskodás levén, a nyilvánosságot veszélyeztetve nem látom, de azon állításnak, mintha ezen tábla a törvény korlátai között keblében nem rendelkezhetnék, a tábla jogai fenntartása tekintetéből, ellene mondok.

Báró Mesznil Victor: Ezen tárgyat az országgyűlés elrendezésével kapcsolatban levőnek tartja, és a nyilvánosságon csorbát ejteni nem kíván.

Gr. Batthyányi Lajos: E tárgyat ollyannak tartja, mely minden esetre disputabilis, és máskor úgy is előkerülhetvén az a feletti vitát mellőztetni most 's a kitűzött rendes tárgyhöz hozzá fogni kíván.

Nádor ő cs. k. fensége: Én azt hiszem, hogy kár volna a tegnapi tanácskozás alá vett tárgyat félbeszakasztani; elhatározatván az, hogy a sorompók felállítassanak, és hogy a jövődöre nézve fogunk gondoskodni. (Helyeslés.)

Gr. Batthyányi Imre, k. főlovászmester: A tárgyalás alatt lévő válaszfeliratban a hála és köszönet nyilvánítása mellett egyszerűsind az előleges sérelmek, és az újabb időknek történeteiből merített aggodalmak is felemlitetnek, 's miután ezen modorban nemcsak a mult országgyűlésekor, hanem már az előtt több ízben a válaszfeliratok felterjesztettek, ezen gyakorlatot jelenleg is elfogadhatónak tartja, annyival inkább, minthogy a k. k. előadások tárgyalás alá kerülvén, az országgyűlés üdvös eredménye főképen a két táblának egyetértését

feltételezi. — Az administ. rendszerből eredett sérelmek, már a minapi gyűlésben bővebben előadttak; annak taglalását egyedül alkotmányos szempontból tekintvén, az aggodalomnak egyik főokát abban találja, hogy ezen rendszer az országgyűlésnek befolyása nélkül, egyoldalú parancsolatok által az 1790: 10. t. ellenére hozott létre. Illy helyzetben a válaszfeliratban ezen törvényeziknek említését azon helyen, hol a tek. rrk. javaslatában felhozatik, lényegesnek tartja; és itt nem is annyira juris publici theoria vitattatik, hanem azon törvénynek fenntartása sürgettetik, mely már az 1811. 's 1825. évektől kezdve, minden országgyűléseken ismételve szorgalmaztatott. A előadottaknak tekintetéből, hozzájárul a rrk. javaslatához egész kiterjedésében; — azon esetre azonban, ha ez többséget nem nyerne, bátor leszek — ugymond — felkérni cs. kir. fenségedet, szeretve tisztelt országgyűléset, teljes bizodalommal és alázattal, miszerint az újabb eseményekből származott aggodalmaink megszüntetését magasztos közbenjárása által eszközölni kegy. méltóztatnék.

Tihanyi Ferencz temesi főispán: A mennyiben ő is azon főispánok egyike, kiknek megyéje helyettesek által kormányoztatik, kénytelen előrebocsátani, hogy az ollyan felzárkózásokat, minők a mult szombaton gr. Pálffy J. által is történtek, elfogadhatónak nem véli; mert mi következhetnék abból, ha minden egyes tag illy felzárkózásokat tehetne? Nem szándékozik ezuttal szóló az ugynevezett új rendszerhez, vagy a mint a rrk. magokat kifejezik — adminisztratori hivatal rendszeresítéséhez szólani; nem azért, mintha ahhoz szó nem férhetne, vagy abból nagy jövőndő boldogság várható lenne; hanem akkora kívánja nézeti részletes fejtegetését halasztani, midőn az a rrk. által érdemileg tárgyalatván, e háznak által fog küldetni. Ohajtja továbbá és szükségesnek látja, hogy a tárgy felett jöjjünk tisztába, fejtsek ki az ebből eredhető aggodalmakat, kérjünk felvilágosítást 's megnyugtatót; mert nem lehet tagadni, hogy a közelebbi években a megyei kormányzók közt történt nagyobbserű számos változás, kinevezések 's cseréltetések, figyelmen és több megyében aggodalmat is gerjesztettek; — szükség, hogy ez megszüntessék, ha mindjárt nem is általános, és nemis többségi légyen az aggodalom; — ezt kívánja a megyei kormányzók biztosítása és kellő tekintete; ezt igényli azon megyéknek nyugodalma, mellyek ebben aggodalmat találtak. De az annyi teendő közt szükséges az annyira kívánandó egyetértés tekintetéből is. Kérdi szóló, mikép lehessen ezt elérni más uton, mint ha az ügy egész terjedelmében 's részletesen tárgyalatjuk? Másképp állott ez a t. rrnél, midőn ezen indítványt tették. Nekik lehetnek adataik utasításuknál fogva, hanem előttnk kellő formában adatok nincsenek. — Marmaros főispánja elősorolta tegnapielőtt saját eseményét; vajjon nem a részletes taglaláshoz tartozik-e ez is? mert mi itt sem bírák sem vizsgálók nem lehetünk. Az indítvány a t. rről jött, kik nézeteiknek részletes fejtegetését fenntartották. És hiszem — ugymond — hogy ezt nemis fogják elmulasztani, 's előhozandják a megye és főispáni állás felől azokat, mellyeket gr. Károlyi György igen érdekesen fejtegetett. És bár azon számos napok alatt, mellyek ezen feliratra, jelesül e pontnak el- vagy el nem fogadása felett lefolytak, bár — ugymond — részletesen fejtegettek volna ez iránti nézeteiket. — Valljuk meg igazán, hogy áll most a kérdés, tanácskozásunk alatt? az eddigi felszólások szerint senki sínes, ki az ügyet tárgyalni nem kívánna, vagy pedig azt háttérbe szoritani igyekeznek, hogy az időből kifogyjunk. Hanem az egyik rész közzönő feliratban a 11. és 12. §-okat minden adatok nélkül elfogadni 's felterjeszteni kívánja, azon vezérszóval „pártolom az izenetet;“ — a más rész érdemileg kívánja tárgyalni, 's ezért beakarja várni a rr. által ígért részletes fejtegetést. Vajjon, mellyik kívánat méltányosabb 's ezen ház méltóságával összeegyeztethetőbb? bármily részrehajlatlan bíró ítélete alá bizony bocsátható. — Visszaemlékezeti szóló a m. főrendeket a közelebbi országgyűlésekre, midőn a m. főrendek az annyira ismeretes „non moramur“ ellen mindkét oldalról felszólaltak, 's abban állapodtak meg, hogy a t. rrktől semminemű ügyet tárgyalatlan 's hozzájárulások nélkül — (a mi annyit tesz, mint: non moramur) nem fognak ő felsége elibe terjesztetni. Vajjon más lenne-e most az eset, ha ezen fenforgó administ. ügy, mellyet a tanácskozás mindkét része felettlőbb érdekesnek tart — megvitás nélkül per non moramur felterjesztetnék. — Ezeket így előrebocsátván ohajtotta volna szóló, hogy a közzönő felirat, mellyhez neki nagy szenvedélye nincs, 's mellyet külföldi utazott modornak lát, ha megtalál honosulni országgyűléseinken, az első drága 3—4 hetet el ne foglalja; de ha csakugyan meg kell lennie, úgy az a nov. 12. és 15. történetekhez méltólag, minden kiséretek nélkül tételnék meg. 'S ha már a m. főrr. ezen felirati javaslatnak részletes taglalásába is beléereszkedtek, nem marad részről egyéb hátra, mint főpohárnok ő nmlga indítványához járulni, kivévén az évenkinti Pesten tartandó országgyűlést, mellyre nézve véleményem eltérő. Ugyanis a t. rr. a teendő halmaza tekintetéből javasolják azt, 's nem kívánják ez által a minden 3. évben tartatni szokott országgyűlések mellőzésevel, az évenkinti országgyűléseket rendszeresíteni. Ezen kívánat nem ütözik a mélt. főrr. a mult országgyűlésen e tárgyban tett határozatukba sem. Azon ellenet pedig, hogy ez országgyűlés rendezéséhez tartozzék, ellent nem állhat, mint-hogy több érdek fordulván elő kívált e magyar hazára nézve, illy multiplicatióban soká nem maradhatunk. Az sem ok szóló előtt, hogy a felső törvényszékeknek még most jelen kell lenniök; mert hiszen ha Pesten tartatik az országgyűlés, azoknak — személyesen is ott tartóznván lenni, kevesebb alkalmatlanságba kerülne ottani jelenlétök. És e részben a t. rr. nézeteit pártolja. — (Folyt. következik.)

Törvényjavaslat
A k. k. előadások IVdik pontjához.
TÖRVÉNYCZIKK. A szabad királyi városokról. Első Rész. A) A városi községről általában. — 1. §. Azon

egyén... vagy h... ingatla... vár o... belül f... telke... mind a... jogai... mara... tott ha... a város... nek be... dettnék... dól la... nélkü... óta lak... toltath... jó mag... ha jobb... is el v... t. cz. re... Megtele... földiek... mig val... azon b... Landó l... község... senkin... lenes t... idegen... mi ellát... nem kö... B) terület... — 12... zünség... dig a sz... hetnek... hogy az... zott kel... váhalyg... C) község... gal bír... magán... vény el... egyedül... nak alá... terület... válamín... fenytök... A pol... ros ter... sében a... az élék... ugy a m... tása is... Fenyi... rületéb... gások o... törvény... egyének... és kihá... házaín... tények... felsőbb... A város... hoz tart... ket, tör... ban ren... gán j... tek és p... gatlan b... támaszt... rosi tör... telkek i... ben nem... termész... beli va... lenne ö... sége ha... megtele... gatlan v... maszott... törvény... azon me... ingatlan... §ba fogl... folytat... kai, tov... dési, 'és... tett kár... maga ut... a tény v... ság alá... tartozó... árjegyz... mellyek... rosi lak... maskod...

egyének összege, kik a város területében megtelepedtek, vagy ha meg nem telepedtek is, de a város területében fekvő ingatlan vagyont bírnak, képezik a városi községet. — A városi terület. 2. §. Azon földterület, mely a város határán belül fekszik, és valamint a bel- és kül-várostit, úgy a külső telkeket is megábrán foglalja, teszi a város területét, azonban mind a koronának, mind pedig a magánosoknak tulajdonosi jogai, és az azokból folyó jogi következtetések magok épségében maradván. — Kivételek. 3. §. Külön határvonalall ellátott hadi erősségek, habár a város határán belül fekszenek is, a város területéhez nem tartoznak. — 4. §. A város területének be- vagy kikebelezés általi változtatása egyedül törvényhozás útján eszközölhető. — Telepedés. 5. §. Megtelepedtetnek tekintetik, ki a város területében született és állandó lakik, vagy állandó lakást feltételező önálló mesterséget, vagy más keresetmódot űz, — vagy végre ki illy keresetmódot nélkül is a városban maradandó lakhelyet vett, és már egy év óta lakik. — 6. §. Megtelepedési szándokában senki sem gátlható, ki a rendőri szabályok megtartása mellett, erkölcsi jó magaviseletét hatósági okirattal kellőkép igazolni képes, és ha jobbágy, ezeken felül a törvény rendelte elbocsátólevellel is el van látva. — 7. §. A zsidók tekintetében az 1840: 29. t. cz. rendelete továbbá is a magok épségében marad. — 8. §. Megtelepedteteknek semmi esetben nem tekinthetők: a) külföldiek mielőtt meghonosodtak, és b) honfiak közül a katonák, míg valóságos hadi szolgálatban állanak. — Idegenek. 9. §. Azon bel- vagy külföldi egyének, kik a város területében állandó lakás nélkül csak ideiglenesen tartózkodnak, a városi község irányában idegeneknek tekintetnek. — 10. §. A városi község irányában idegeneknek tekintetnek, a városi község területén, ki a fenálló rendőri intézkedéseket teljesíti, az ideiglenes tartózkodást kebelében meg nem tagadhatja, azonban idegen koldúsokat, és olytalan szűkölködő egyéneket, kik élelmi ellátásukat a városban megszerezni nem képesek, befogadni nem köteles. —

B) Szabályokról. 11. §. A város szabályai saját területében kivétel nélkül mindenre nézve kötelezők. — 12. §. A szabályok sem a fenálló törvények, és községes törvényes gyakorlattal nem ellenkezhetnek, sem pedig a szabályt alkotó város belviszonyain túl nem terjeszkelhetnek. — 13. §. A szabályok érvényességéhez megkövetetik, hogy azok a Hármasoknyv III. 2. cz. 7. §. által meghatározott kellekkel ellátva, eleve a kir. helytartótanács útján jóváhagyassanak. —

C) A városi törvényhatóságról. 14. §. A városi község önterületében saját, s önálló törvényhatósággal bír, és törvényhatósági jogai gyakorlata következtében magán-területi minőségben átalán véve senki által törvény elibe nem idézhető, hanem illető hatósági testületei egyedül felsőbb kormány és törvényes hatóságoknak vannak alárendelve. — 15. §. A városi törvényhatóság a város területében a közigazgatásnak minden ágazatára; ennél fogva valamint a polgári és rendőri ügyek kezelésére, úgy a bűn, fenytit és magán-jogi igazság kiszolgáltatására is kiterjed. — A polgári közigazgatást illetőleg. 16. §. A város területében a polgári közigazgatás egész kiterjedésében a városi törvényhatóságot illeti, minél fogva, valamint az élelmi szerek árszabása és a vámdíjak megállapítása, úgy a mértékek iránti felügyelés, és a vadászati tilalom felállítás is kizárólag a városi törvényhatóság köréhez tartozik. — Fenytit és rendőri tekintetben. 17. §. A város területében elkövetett mindenmenny büntények és rendőri kihágások elítélése személy- és birtokkülönbség nélkül, a városi törvényhatóságot illeti. — 18. §. Kivételnek: a) A katonai egyének és valóságos szolgálatban álló katonák. b) Nem városi szolgálatban álló közhivatalnok, hivatalukbeli büntett és kihágásokra nézve. c) Megyei szolgák és rabok, a megyék házain belül elkövetett vétségeket illetőleg, és d) olytalan büntények, melyeknek megbírálása a fenálló törvények szerint, a felsőbb törvényeseket, mint első bíróságot illeti. — 19. §. A város területében létező akár a koronához, akár magánosokhoz tartozó szabad telkek birtokosai azonban az illető telkeket, törvény szerinti magánjogi haszonvételek gyakorlatában rendőri tekintetből nem akadályozhatják. — Magánjogi tekintetben. 20. §. Mindazon tárgybeli keresetek és peres kérdések, melyek a város területében fekvő ingatlan birtok, vagy az illy birtokra betűlázott adósságok iránt támasztatnak, a tulajdonosra fordítandó tekintet nélkül a városi törvényhatóság alá rendelvek. — 21. §. A nemesi udvar-telek iránt keletkezett tárgybeli keresetek, egyedül azon esetben nem tartoznak a városi törvényhatóság alá, ha kiváltságos természetűre vonatkoznak. — 22. §. Ha valamely osztálybeli vagy örökösödési viszonyban, városi birtok, nemesivel lenne összekötve, az illető ügyben eljárando bíróságot ő felsége határozza meg. — 23. §. A városi községnek minden megtelepedett tagjai, a város területén kívül fekvő nemesi ingatlan vagyont bíró nemesek egyedül kivételével, ellenök támasztott bármenny magánjogi követelésekre nézve a városi törvényhatóság alatt állanak. — 24. §. A városi községnek azon megtelepedett nemes tagjai, kik a város területén kívül ingatlan nemesi vagyon valóságos birtokában vannak, a 20. §-ba foglalt eseteken felül, míg valamint az adó és az általok folytatott városi kereset és haszonvételei utáni köztelér hátralékai, továbbá a városban lakásuk ideje alatt árjegyzéki, szerződési, és házberí tartozások, nem különben az általok elkövetett kártétel, hatalmaskodás, becsületsértés, és minden más, maga után törvényes bírságot vonó cselekvésekre nézve is, ha a tény városi lakos ellen vitetett végre, a városi törvényhatóság alá tartoznak. — 25. §. A város területében ideiglenesen tartózkodó belhoniak a városi törvényhatóság alatt csak azon árjegyzéki, házberí és egyéb nemű tartozásokra nézve állanak, melyeket a városban tartózkodásuk ideje alatt, valamely városi lakosnál tettek, nem különben az általok elkövetett hatalmaskodás és kártételekre nézve is, ha az azok iránti kereset

ellenök a városbani tartózkodásuk ideje alatt megindítottak. — 26. §. Külhoniak, a kivételekhez tartozó egyének kivételével, minden a hazában tett adósságok és olytalan szerződésekre nézve, melyeknek a hazában teljesítésére magokak leköteleztek, úgy minden a hazában általok elkövetett kártételek és hatalmaskodásokra nézve is, a tartózkodásuk szolgáló törvényhatóság alá tartoznak, ha azok miatt, ittmulatásuk ideje alatt megidézettek. — 27. §. A városi hatóságok ítéleteit a város területén belül mindenki magok hajják végre; annak területén kívül pedig ítételeik megkeresővel következtében az illető törvényhatóság által lesznek végrehajthatók; viszont, más törvényhatóságok ítéletei a városi területben egyedül városi törvényhatóság által fogadhatók. — 28. §. A váltó, csőd, vásári bíráskodás, váltóperek és mezei rendőrségi ügyek tekintetében, a köztörvényszerinti rendelkezések tovább is a magok épségükben maradnak. —

D) A városi közbirtokról. 29. §. A város területében szintúgy, mint azonkívül fekvő mindazon ingó és ingatlan javak, melyek a városi község birtokában vannak, nem kevésbbé mindazon uraljavadalmak, jogok, kiváltságos haszonvételek, és pénzbeli tékek is, melyeknek jövedelmei egyenesen a város közpénztárába folynak; a városi közbirtokot képezik. — 30. §. A városi község közbirtokára nézve, mennyiben külön törvényes intézkedések és korlátozások kivétel nem tesznek — minden más magok birtokossal egyenlő jogok és kötelezések illetik, és az illyet a városi birtok köztörvényszerint, azon törvényhatóságnak, melynek területében fekszik, alá van rendelve. — 31. §. A városi községek azon ingatlan javaikra nézve, melyeknek a jelen törvény kihirdetésekor birtokában vannak, birtokatlansági vizim alatt nem háborgathatnak. — 32. §. Jövedelmében a városi községek, területükön kívül örök ezimen semminemű ingatlan javakat nem szerezhettek; de a város területén fekvő ingatlan telkeket, habár kiváltságosak is, magánok utján megszerezhetik, vagy azoknak kiváltságos jogait és haszonvételeit, szinte ez uton, megszüntethetik, a jelen törvény kihirdetésekor már birtokukban lévő javakra nézve pedig a birtoklasi címet megerősítetik. — 33. §. A városi községek, közjövendők gyarapítása tekintetéből lakosait a szabad magok inkereset terén nem korlátozhatják, a földesuri jogon birt királyi haszonvételek kezelésére nézve azonban a jelen törvény értelmében szabadon rendelkezhetnek. —

E) A városi kösterhekről. 34. §. Minden a város területében fekvő birtok, a tulajdonos polgári állására való tekintet nélkül, az adózás alatt áll, és az illyet birtokos első köztelérket valamely névvel viselni tartoznak. — 35. §. Egyházak, püspöki lakok, zárdák, közkormányzások, kir. kincstári és katonai épületek, közintézetek, a törvényhatóság gyakorlatára szolgáló megyeházák, csak azon esetre vonatkoznak az adózás alá, ha azoktól már eddigé is adó fizetett. — 36. §. A városok megtelepedett lakosai, rangkülönbség nélkül, valamint mindenmenny iparüzlettel, úgy szinte az anyagi és szellemi ereset minden ágaitól is adozni tartoznak. — 37. §. A városok községszükség fedezésére, mindenekelőtt a városi közbirtok jövedelmei szolgálják, és a városi lakosok ez ellől csak akkor adoztathatnak meg, ha a városi közbirtok jövedelmei a községszükség fedezésére nem elegendők. — 38. §. A városi köz ügy munká s keresetre képtelen saját tagjairól gondoskodni köteles. —

F) A városok osztályozásáról. 39. §. A városok népességük arányában, akit osztályoztatnak: miszerint a 8,000 lakosnál többet nem számítók a közép, a 8,000-nál többet számítókat a közép, a 30,000 számot megáhaladó lakossággal bíró városok pedig a nagy városok közé sorozandók.

POZSONYI HIRFÜZÉS. A legközelebbi mult országgyűlésről kiküldött választmány által, melynek feladata volt: a Pester épitendo országház terét kiszemelni, e czlra az új ter legalkalmasabbnak találtatván, az itt felállítandó országház mintája jelenleg a primási lak egyik előteremében közszemléletre kitéteték. A minta, mely Pesten készült, mintegy három lábnyi hosszu s ugyanilly szélességű szabatos mű, s egy olly épület alakját állítja elő, melyen örömmel: közt legel a szem, s mely nemesek Pestnek de az országának is egy nemzethez illő díszit igér. Maga a ház, mely két emeletre van tervezve, körülbelül a nagy piacnak léthamadrészét foglalná el homlokzattal a Duna felé, körülveve kettős fasorral, melynek az épület előtt az egész ter egy harmadát állítandó kies park-ba futnak; a homlokzat az első emelet egész széltében erkélyvel (corridor) az épület két szegletét két örtonnyal, melyek az épület magasságát még egy emelettel meghaladnak, de nem kiegészítő kellek, közeppen pedig több rendbeli szoborportozatokkal, melyek kevesitve egyszerűsítetté lennének, van ellátva; ez utóbbiak alatt nyílik a főbejárat, felette az elnökök szállása, a két mellékkapu felett pedig, melyek az épület két udvarára vezetnek, a főrendek s rkké. A divatlapok alig lephetik meg olvasóikat érdekesb egyszerűsített kedvesebb újévi ajándékkal, mint ha e minta rajzát használják tel műmellékletül. — A marhabus ára, mely nov. végéig 20 kr. volt, 18 kra szállítottat le; a szappan és gyertya ára szinte négy-négy arall csökkent. A hus minősége s hamis mértéke ellen itt panaszokat épen nem hallhatni. A főlovászmesteri hivatalok ez újabb intézkedéséről, mely az előbbi czikkre f. hó 4én, a két utóbbira pedig 3án lépett életbe, s mel y a közohajtásnak tön eleget, midőn a nyomasztó általános drágaságot az által is csökkenteni igyekezett, köszön tte. kell emlékeztünk annyival is inkább, mert más részről a szűkölködő népszárllyról is jótékonyan gondoskodik egy várhegyi mészáros, ki a hus 16 kron mérni ajánkozott, erre felhatal-

mazván azon feltét alatt, hogy a vágás és mérés rendőri felügyelet alatt kezeltessek. — Minap az alsótáblán, ülő alatt, egy téli öltöny veszett el; néhány nap előtt pedig ugyanott a karzaton egy zsebből 15 arany; a tettes e: utóbbi esetben kézre került, s nem más, mint egy nagy reményű 15 éves héber fiu, igen csinos külsővel, ki Pestről rándult fel, hogy a nyilvánosság teremét titkos gyakorlatokra használja. Kívánatos volna, ha a választmány, mely a tanácskozási szabadság biztosítására intézkedik, ki nem feledné javaslatából: olly rendőri, katonai, vagy más felügyelőket állítani szét a terem bizonyos pontjaira, kik míg egy részről a ki- s beszaladgáló gyermekeket, a tanácskozás és csend háborgatóit kiutasítják, addig ama csendes hallgatókat, is kik a tárgyalás érdekében mélyedt figyelmezőnek zsebeibe szoktak mélyedni, szemmel tartanak. — Egy itteni lakossal beszédebe eredvén kérdeztük őt, miért olly részvételek a pozsonyiak a művelés iránt, hogy a színházban tapsokat csak gyéren, künn pedig az előadásokról mit sem hallhatni? S ő egy szinlapot mutatott, melyen olvastuk: „a szabad jegyek a mai előadásra nem használhatók; megjegyez azután: „s ez majd minden másodnapra lapra kinyomatik.“ Ezen ur, úgy látszik elég avatott a színház titkaiba, s ha találkoznánk vele, alkalmasint azt is meg tudná mondani: igaz-e, mit pesti lapokban olvasunk, hogy a nemzeti színházi személyzet jövő januárban husz előadásra Pozsonyt meglátogatja. — A gyerkőcökre, kik a sétáraton tetetett didergés mellett koldulgatnak, a rendőség most nemcsak ott, de másutt is szigorú vadászatot tart, hogy a közönséget ez alkalmatlankodóktól megkímélje; és a közönségből mégis minduntalan találkoznak olly fogadatlan pártfogók, kik a rendőrt ebéli hivatalos eljárásában gátolják; e hivatalos védelem némelly urak részéről már oda bátorita illy védenezet, hogy kizökködi, rángatózik s jajveszkel a rendőrszolgálat kezei közt, hogy ezt erőszakra kényszerítse, valakit pedig az átkelők közül annál hamarabb könyörületre, illetőleg pártfogóvala bírjon; mely túlságos könyör azonban, hogy a naplopók seregét sokszorozza, a közérkölséget pedig korcsítja, még a hivataloskodó igazságszolgálat elleni merénynek is tekintendő s mint illyen fenytit alá esik. — Egy itteni vegytanár, nehogy valaki által megelőztesse, szinte fúradozik a kényény legujabb pótlékát utánkészíteni s vele nyilvános kísérleteket tartani. E pótlék, mely legközelebb egy angol orvostudor által fedezteték fel és a kényény felett minden tekintetben előnyvel bír, neve: chloroform; alig kerül néhány garasba, minden készület nélkül alkalmazhatók, csakoly mennyiséget a száj s orra kenve, az érveket rövidebb idő alatt eltompitja s végre szaga sokkal kellemesebbé, az illyet következőleg annál szégyencebb szer visszavételekre. Az említett vállalkozó vegytanár még eddig siker nélkül fáradozott; sokan tudakozódnak nála, ha készítenye az érszénysorvadás orvoslására alkalmas lesz-e. — Egy kir. tábl. jegyző István nádor ő fensége tiszteletére „Hódolat“ című társas nemzeti táncot szerkesztett, mely betanulva hét más ifju s nyolcz színésznő által, nov. 3. adaték elő a színházban; az előadásra nádor ő fensége is felkértek megjelenni; e szerencsében azonban a műkedvelő urakat nem részesíthetjük, kegyes volt elfogadni a táncszerkezet leírását. Az előadás, mint mondják, jól sikerült, de érdekét igen csökkenté azon körülmény, hogy nem czigányzene használtatott fűszerezésre. — Hogy a sok keserű szellemi étkész után t. olvasóinknak egy kis esemégyével szolgálhassunk, elmondunk egy eseményt a csemegék országából, köznapiasan czukrászaltból is, hova a napokban egy barátunk figyelmeztetése következtében betekintünk nem esemégyéni, ez tőlünk fényűzés lenne, hanem a csemegék felett uralkodó egy pár barna szemet megtekinteni; ezek tulajdonosnéjától hallottuk, hogy Bosco — ki, mellékesen dícsértetve legyen említve, negyedik mutatványát a városi szegénység felszámolására ajánlá — a napokban itt lévén majd minden darab süteményben egy tömeg aranyat talált; többi közt látott elmenni a bolt előtt egy kis leányt, ki kezében olly szárnyas állatkát vitt, melyet még mindig libának neveznek; Bosco kérdezté a leányt: hogy a liba? Három forint! felelt a leány; Bosco megtapogatta a libát, felnyitja száját s kezd kizsindni belőle aranyokat; ki akar azután fizetni a három fót; de a leány, ki meredve bámulta e működést, ijedelmében alig bírta dadogni, hogy előbb haza kell mennie anyját megkérdeni, mi a lud valódi ára, mert ő azt hitte, hogy ez mindannapi lud, most látja azonban, hogy ritka faj. És azonnal el is távozott.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. A november 26dikai Journal d' Débats keserűen kikel az országgyűlés nevével bitórló schweizeri radicalis többség eljárása ellen Freiburgban. Legrészrehajlóbb igazságtalanságnak találja, hogy az esküszövevényes képviselők az ideiglenes kormányt 500 egyén által választották, holott a cantonban 20,000 választó van; s még szigorubbán kárhoztatja ez új hatóságnak a szerzetes rendek ellen hozott határozatát. Az országgyűlés a jezuiták kiűzését nem is rendelte. Kétől voltak tehát a képviselők erre felhatalmazva, mert hogy a freiburgi arnyékkormány egészen e képviselőkől függ, tagadhatlan. Ez a törvényesség gyalázatos, szemtelen és durva megsértése, Freiburg canton fejedelmisége és vallási függetlenségének nyilvános csontkítása. És a kiűző rendelkezés még a vallási testületek javainak elkobozása járul. Midőn a francia forradalom a papi javakat statusjakká tette, legalább nyugdíj adott a megfosztottaknak, az esküszövevényes képviselőknek ez eszközbe sem jutott. Itt a radicalismus ismét kimutatta fo-

gafejéret! — Végre azt említi a Débats, hogy nov. 21én Neuenburgban egy angol futár ment keresztül, hihetőleg a trónbeszédrel összefüggő sürgönyeket vitt Peelnek Bernbe.

SPANYOLORSZÁG. Madrid, nov. 20. Ma a választási bizottság titoknok a követkamarában, Rios-Rosas felolvasta a felirati tervet. Ebben határozott szavazati szavazati van kimondva a lelépett ministerium ellen. Azután olvastatt az itélő bizottság javaslata, miszerint némely ministerium kormányzására vonatkozó okiratok előterjesztésnek. Az egész kamara, Salamancát sem véve ki, az előterjesztés mellett szavazott. — A királyné tegnap, nevenapján minden, két évi és politikai vétkekért 4 évi fogságra ítéltetteknek megkegyelmezt. — Mária Krisztina visszatérte óta a királyi palotából az ifjú királyné orvosai eltávolították és ő fensége egészségének őrzése bizonyos Nunezre bízott. Az itteni orvosok tesztülete ez új udvari orvost tudatlan kuruzslónak nyilvánította. Az ifjú királyné egy idő óta sokat vesztett egészséges színéből és kerekdedségéből, és ez lehet oka bizonyos, a külföldön elterjedt híreknek. — Mult esztőtökön Krisztina királyné palotájában egy szörnyű esemény történt. Az anyakirályné ottlakó gyóntatótyjának fiatal gazdasszonya meggyilkolva és szobájába esukva találtatott. Különben is a gyilkosságok és erőszakos rablások itt most napirenden vannak. (Oest Beob.)

OLASZORSZÁG. A nov. 20ai Giornaleban a király és Pietracatella ideiglenes miniszerelnök aláírásával megjelent a Santangelo eddigi belügyminiszer elbocsátásáról szóló rendelet. Két más rendelet által a közmunkákra és a földművelés és kereskedelem nézve új ministeriumok rendszeresítettnek; egy negyedik rendelet által a közmunkaügyi ministeriuma d'Ursóra, a földművelés és kereskedelemügyi Spinellire bízatik, külügyminiszer pedig Parisi nevezetik ki.

Ugyane lap szerint Calabriában az utolsó pártutó csoport főnöke is feladta magát a hatóságoknak négy társával együtt, úgy hogy Statella tábornok jelentést tett, miszerint Cosenzában a kir. bizottságot már el lehet osztalni.

SCHWEICZ. Mióta Bois le Comte ur Bernit ellagytta, Francziország minden közlekedése az előhelylyel félben van szabítva. A győztes pártnak a gyenge kisebbség iránti magaviselésétől fog függni, miképen fog a diplomatikai viszony folytatódni. A nagyhatalmak egységéről fogva a cantoni fejedelmiség semmiféle esonkítása nem fog, semmi feltétel alatt megengedtetni, és a szövetség netáni revíziója csak úgy nem fog akadályoztatni, ha a szövetségvédelmi alapjai fel nem forgattatnak. Ha jól vagyunk értesítve, Anglia képviselője (Peel) a nagyhatalmak ily értelmű collectív izenetének átnyújtását az országgyűlésnél, magára vállalta.

POROSORSZÁG. Berlin nov. 23. A lengyel pörnek első bíróságnál bevégzése után feltűnő lett, hogy a vizsgálat csupán az összeesküvésben részt vett férfiakra, és nem egy-zersmind a lengyel nőkre is terjesztetett ki, jöllehet ez utóbbiaknak ez ügybei nevezetes bonyolódása, több esetekben esalhatlanul valósult. De most egy-zersmind tudomásra jött, hogy egy, egyenesen erre vonatkozó kir. cabineti rendelet létezett, mely a lengyel pörnél a nőket a felsége-értési vizsgálatról megkíméli rendelé. Megjegyzésre méltó, hogy most, az ítélet kihirdetése előtt, néhány lengye fogoly, családí viszonyaik tekintetéből, ideiglenesen, míg pedig minden kezesség nélkül szinte szabadon bocsátatott, a mi nevezetesen e napokban Ga utry tartományi tanácsokkal Posenből történt, ki egyébiránt a pörben tenesen látzik terhelve lenni, s az összeesküvésű terv szerint oseni kormányzónak volt kitűzve. Az összes vádlottak ítéleteinek kihirdetése még némi elhalasztást szenved a lengyel nyelvre fordítás által, mely nevezetesen azokra néz: készített el, kiknek pörük e nyelven tárgyalatott.

Berlin december 2dikán. A lengyel vádlottak ítéleteinek hirdetése mára volt a statusbörtön teremében kitűzve. Valamennyi, Berlinben még jelenlévő, mintegy 190 vádlott a teremben egybegyűlvé volt. A törvényszék 9 órakor belépvén mindenek előtt a neveket olvasta fel, azután az ítéletet nyilvánította. Az ítéletek kategóriákra vannak osztva. Az elsőbe tartoznak a honárulások (vállalat a birodalom egyik részének elszakítására) kezdői (Urheber), s ezek közül nyolczan, u. m. Mieroslawski, Kosinski, Sandowski, Elzanowski, Lobodzki, Ceynowa, Puttkammer, Kleszczynski és Kurowski a nemesség, a vagyon és a nemzeti cocarda elvesztésére s pallos általi kivégeztetésre, ketten szinte nemesség, vagyon és cocarda-vesztésre és 25 évi sáncra (Festungsstrafe) Dr. Liebelt 20 évi várfogságra (Festungsarrest) — ítéltettek. A második kategóriába a honárulásban résztvettek tartoznak s ezek következően ítéltettek el: holtiglanos sáncra 17 vádlott; holtiglanos börtönfenyítékre (Zucht-hausstrafe) 4 vádlott; 20 évi sáncra s illetoleg börtönfenyítékre 16 vádlott, kik közül a külföldiek kiszervezett büntetés után az országból kiteendők; 15 évre 10; 10 évre 1 vádlott. A harmadik categoria azokat foglalja magában, száma 25öt, kik a honárulásba avatva levén, azt fel nem jelenték. Ítéleteik: nemesség és cocarda vesztés, s illetoleg a katonai rendből kizáratás és 8 évi várfagy fenyítékbörtön, a külföldiek kiállott büntetés után kintasítatnak. Az eddig említett 90 vádlott a perköltéseket in solidum viseli. — Egy vádlott titkos összekötésbeni részvételért 6, egy másodosztályu honárulásért 6 évi sáncra; foglyok kiszabadításának megkísértésért egy 1 1/2 évi, kilencz 1 évi börtönre; kisértett lázadásért az eddig szenvedett fogság beszámítására s azonkívül hivatal és cocardavesztésre s illetoleg számkivetésre 15 vádlott. E 27 vádlott szinte in solidum viseli a rájuk előpörköltiséget. Kereset alól fel van mentve 119, ártatlanul találva 18 vádlott. Három betegem fekvő ellen az ítélet kihirdetése későbbre halasztatott.

Szerkeszti Szenvey József.

Hivatalos tudósítások.

42.

Hidépítési-árcsökkenés.

1235. Az északi kir. kamarai kerületi inspectoratus részéről közhírré tétetik: hogy a Dráva egyik száraz ágán keresztül vezetű, 100 ol hesszaszágu úgy nevezett Belyei 3ik számu tolltűshidnek a jövő 1848ki tavasszal kezdendű, s ugyanazon évi october hónap végeig tökéletesen bevégzendű tetemes reparatiojához megkivánható épületi anyagok és egyéb épületi anyagoknak szállítása, valamint az építési munkák felvállalása tekintetéből Eszéken, a helybeli sóhivatali irodában f. évi dec. 21ken, a főlgű magyar kir. kamara helybenhagyásának fenntartása mellett árcsökkenést fog tartatni, mely alkalommal a terv szerinti építési munka- és anyagmennyiség következő áron fog kiküldtetni:

- 1) Föld és anyagmunkálatok . . . 149 ft 24 kr.
2) Kőmives anyagok . . . 418 .. 48 ..
3) Kőfaragó munka és anyagok 1062 .. 36 ..
4) Ácsmunka . . . . . 2744 .. 57 ..
5) Épületfa mennyiség . . . 6489 .. 57 1/2 fr.
6) Kovács munka és vasanyag 157 .. 34 kr.
7) Festő munka és festékek . 630 .. ..

Összesen 11653 ft 16 1/2 kr.

Ez árcsökkenésnél az egész építésre nézve is, az anyagszállítással együtt, vállalkozhatni. A részletes, vagy az egész munkára általánosan vállalkozók, kik az árcsökkenési bizottság előtt kimutatni képesek, hogy vagyonbiztosítékban a felvállalandó építésre kettős, vagy pedig készpénzben, avagy ezzel egyértékű legalább 3% statuspapirosokban egyes értéket biztosítani képesek, s a felvállalandó építés vagy szállítás otódrészeivel felérő bantpénzi az árcsökkenés előtt lehetnek, a fentebb mondott időben reggeli 9 órakor megkezdendű árcsökkenésre ezennel meghívotnak. Az árcsökkenési és szerződési feltételek, közonséges hivatali órákban, az északi kerületi inspectoratus és k. sóhivatali irodában megtekinthetők.

1227)

Váltótörvényszéki idézés.

Zsák Mórleznak, — kinek tartózkodása helye nem tudatik — eflene Lenck Sármeel által 189 e. frt 38 kr. érdemében mozdított váltó ügyben leendő megjelenésre 1847-ik december 23-ik napja határidőül rendeltetik — meg nem jelenése esetében részére Burguan József vagyvid gondnoknak kinevezetvén. Soproni kir. váltószék 1847 november 25-ikén tartott üléséből.

1230)

Legujabb szépirodalmi jelenések.

Wigand F. Károly pozsonyi könyvárosnál kapható:

- B. Eötvös József: Magyarország 1814-ben. 2 kötet. 8-rét. Velinen borítékba füzve 6 ft pengőben.
Jósika Miklós: Regény 5 kötetben. Velinen, borítékba füzve 5 forint pengőben.
Jósika Miklós: Kétemeleles ház Pesten. Novella egy kötetben. Borítékba füze 1 frt pengőben.

1239)

Kimutatás

a magyar középponti vasutoni személyjáratok és bevételnek VÁCZ és SZOLNOK közt

Table with columns: személyek, uti poggyász sürgős jóságok, közonséges fuvar, sülön-éle-be-ételek, összes bevétel. Rows for Előadás sept. 1-től-oct. 31-ig and nov. 1-től-30-ig 1847, and Öszveg.

Pozsony december 1-jén 1847. A magyar középponti vasut igazgatóságától.

(1238)

Ajánlat Pestről.

Francia pezsgő

Jacquesson és fiától Chalonban (sur Marne) különösen pedig cremant r. se. és crème de Bouzy, melyek a cs. kir. ausztriai udvartársálat általánosan a legjobb és lefinomabbakkor ismertettek el, — mely pezsgő nemek a mostani, Pozsonyban tartott országgyű és megnyitásokkor adett magas királyi-udvari-ebédek alkalmával fel is szolgáltatattak, valódiságában kaphatók Pesten Hausner F. L.-nél polg. fűszer- és borkereskedő a „Vastuskóhoz” címzett házban.

Tulajdonos Borsos Márton. — Nyomatja Landerer és Heckenast,

Fűszerárak és borok hirdetménye Pestről.

Mind azt, a mi a fűszerárak és esemegékből eddig már megérkezett, s ezen tél folytában — a külföld legjavolabb részéből is naponta érkezend, részletes elősorolásával a hírlapok hasábjait megtölteni nem lehetvén; bátorodom ennek okáért a következőket közhírré tenni; miszerint Pesten a „Vastuskóhoz” címzett fűszerár- és borkereskedés mindazokkal, a mi a szó teljes értelmében, egy tökéletesen felszerelt fűszerár- és borkereskedésben kivánatos, a leg-tökéletesben elvan látva. Cukor, kavé, thea és a legjobb minőségű fűszernemekkel, szával mindennemű finom és izletes fűszerelemekkel, melyek mindenkor a legdiszabb választásban találhatók; ugy nemkülönben szával több különömmé valódi bel- és külföldi borok, a legjobb évek terméséből és a legnevezetesebb szőlőhegyek birtokosaitól nagymennyiségben üvegekben és akonként kaphatók, — s bátran állíthatom, hogy ily nevezetes és válogatott tokaji-aszobor rakhely, mint a budai pinczembem levő, — a Hegyalját kivéve — egész ausztriai birodalomban alig létezik: miután nálam 200 nal több eredeti hegyaljai hordók és több ezer üvegek közt tetszésre választható.

Hausner F. L.

polg. fűszer- és borkereskedő, Pesten a „Vastuskóhoz” címzett házban.

Előfizetési hirdetés

A TERMÉSZETBARÁTRA.

A Természetbarát jövő évvel kezdűdű harmadévi folyamára tisztelttel figyelmeztetjük s illetoleg előfizetésre felhívjuk a t. cz. közonséget. Ezen lap jövőre sem akar szárazon felleggű, tudakos s azért bajosan érthető tolmácsa, hanem, mint czime is mutatja nyájas, leereszkedű, mulattató barátja lenni a természetnek. Korunkban a természet-tudományok oly sokat használnak a közéletnek, a mezai gazdaságnak, miúpparral stb. oly szoros viszonyban állanak, hogy ki ezek körében okszerűen akar mozogni, természet-tudományi ismeretek nélkül el nem lehet. Ezen tudat a Természetbarát szerkesztőjével a két testvér honból, számos jeles szak-főrlakot egyesített a végre, hogy a szeretettel ápolat tant, a nagy fontosságú természet-tudományokat a magyar közonséggel megkedveltessek s azoknak kevés barátaihoz a két testvér honban több öszinte barátokat szerezenek. Előfizetést (fél évre 3 frt 12 kr. e. p.) el fogadnak: Magyarhonban minden kir. postahivatalok, ezekenkívül Pesten: Vahot Imre, Debreczenben tanár Lugossy József urak. Kolozsvár november végén 1847.

Berde Áron s. k., tanár s a Természetbarát szerkesztője.

1228)

Heckenast Gusztáv

pesti könyvárus és kiadónál és minden hiteles könyvárusnál kapható: Egy Kétemeleles ház Pesten.

Novella egy kötetben. Irtá Jósika Miklós. 8-rét. Füze 1 forint pengő pénzben. Vagyis külön czim alatt: Jósika Miklós munkái új folyam 11dik kötet.

1229)

Heckenast Gusztáv

pesti könyvárus és kiadónál és minden hiteles könyvárusnál kapható: Ügyvédvizsgálati KÉZIKÖNYV.

Kérdésekben és feleletekben törvényeink s törvénykezési gyakorlatunk nyomán. Öszszerkesztve Csermelényi által. 12-rét. Füze 40 kr. pengő pénzben.

40.

Haszonbérlet.

1233. A milgos nagy-kallói Kállay családnak Heves megyebeli M. Tur városában Szolnoktól 3 mértföldre fekvő közös birtoka, — mintegy 6000 hold szántó- és kaszáló föld egy tagban, a városbani uradalmi telkek s épületek, — továbbá a tanyákon legjobb karban álló gazdasági épületek — s nagy magtárral — jövű 1848ik évi jan. hó 20án M. Turon ugyanaz évi mart. hó 16 napjától számitandó 3 egymásutáni évre — haszonbérbe kiadandó. — Az említett birtok részenként is kivethető, s. biztos egység mellett jármos ökrök, juh- és szarvas marha is nagy számmal hozzá adattanak. N. Kalló november 20án 1847. Kállay Emmanuel.

Landerer s Heckenastnál

megjelent s Pozsonyban az országgyűlési röpívek kiadó hivatalában, valamint minden könyvárusnál kapható: Gesetz-Entwurf über die COORDINIRUNG der königlichen Freistädte in Ungarn.

Aus dem mit den königl. Propositionen vom 11. November 1847 den Ständen Ungarns vorgelegten Original-Texte übersetzt. 8-rét borítékba csinosan füze 30 kr. pp.

Ezen la... török, p... nek meg... évre Poz... Postan b... ketszer... négyzer... 12 kr. p... minden r... apróbetű... helyezés...

TART... szágylés... Izenete a... választási... a milgu f... rang. K... és magánb...

MA... I gazi... **gos jeg... vasandó.

X. O... nök: Za... rnek a k... V i d... közös ere... egyszerű... K i r... előbb egé... H u b... izenetet a... K i r... nem lévő... S z m... többség... tásom va... felszólal... ják az ös... millió pg... döim néz... ezélokáb... mellyeket... des meg... zsef-ípar... tosítékok... ják továb... szagos p... gondosk... felvállala... pártolha... ratát, ez... laltanék... portás sz... gyes figy... J o n... nyire az... pártolja... szerint a... kimélete... kodni ne... minden... tartozás... akarván... For... vekedő... ez oly... valaki... felelész... digi tel... járulna... dott —... szág kö... gyen, s... A somn... — éver... tette v... sulyos... ség köz... birtoká... tebb en... zésére... az adó... adóhoz... tott vá... ország... vén —... ország... dezését... gyűlés... adó elf... részér...

akkor... tet sze... érdeke... népek... Angoll... pota... tetik... rogni... földne... halva... magas...